2

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE RABIE CANINA.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GULIELMI ROBERTSON, S.S.T.P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI conſenſu,

Et nobiliſſimae FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini ſubjicit

JOANNES HEYSHAM,

ANGLUS.

In primis mirum illud erat quod, labe recepta,
Saepe tamen quater ipſa ſuum compleverat orbem
Luna prius, quam Signa ſatis manifeſta darentur;
Scilicet extemplo non ſeſe prodit aperte,
Ut ſemel eſt excepta intus, ſed tempore certo
Delitet, et ſenſim vires per pabula captat.

FRACAST.

Prid. Id. Junii, hora locoque ſolitis.

EDINBURGI:
Apud BALFOUR et SMELLIE,
Academiae Typographos.

M,DCC,LXXVII.

JUVENI ORNATISSIMO,

HENRICO CULLEN,

MEDICI ET PHILOSOPHI MAXIMI

GULIELMI NOSTRI CULLEN

FILIO,

ANIMO VERE HUMANO,

SUMMA ET FIDE, ET PROBITATE

CONSPICUO,

INGENIIQUE SIMUL VENERABILIS PATRIS

MULTUM PARTICIPI,

HUNC DE MORBO DIRO SERMONEM,

AFFECTUS HAUD EXIGUI

EXIGUUM MONUMENTUM,

D. D. C. Q.

JOANNES HEYSHAM.

Dr Duncan

from his sincere friend

& very humble servant

John Heysham

DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

RABIE CANINA.

PROOEMIUM.

AN viri, vel virorum animi, ullis principiis, priuſquam ratio ſeſe expandat, praediti ſint, non meum eſt dicere; neque eorum philoſophorum, qui homines ſemper ratiocinari, animum humanum ſemper agere, cenſent, quibuſdam rationibus, a prima in utero origine uſque ad ultimum vitae punctum, deductis, contradicere neceſſe eſt.

Haec minime ad nos pertinent; neque noſtra refert, quod homines in rebus metaphyſicis, nullo aut ſuo aut alieno commodo, exercere animum poſſunt. Hoc conſtat, quod nemo ſobrius et ſanus inficias eat, ratione et hac utendi facultate praeditos eſſe homines. His ab aliis omnibus animalibus diſtinguimur, et viribus corporis praeſtantes, multa ſic animi vi, ſuperamus. Hinc facile patet, ſemperque patebit, rationem hominibus congenitam eſſe; et indidem ſequitur, eam neceſſariam eſſe, et, quum recte colitur, nos maxime adjuvare. Quam rem gloria, multis corporum et rerum naturalium ſcientia quaeſita, inſuper confirmat.

Nonne multis dotibus ſupra bruta animalia praedi-

ti ſumus, imo etiam ſupra aliquos ex noſtra ſpecie, qui primis et rudis mundi aetatibus vixerunt? Si igitur ratio et ratiocinatio quibuſvis hominibus perutilia, atque etiam neceſſaria ſunt, certe ea medicis et philoſophis plurimum profutura, dabitur. Neque dubium eſt, quin naturae arcana, mirabilia phaenomena, et multa ac varia morborum ſymptomata, quae medicos accuratiſſimos hactenus omnino latuerunt, inveſtigando explorari poterunt.

Quod cum ita ſit, tamen ex ratiocinatione et contemplatione, quae theoria vulgo audit, maxima incommoda profluxiſſe, homines ingenioſiſſimos in errores abreptos eſſe, aeque verum et certum eſt: Erroreſque quos alii ſerviliter ſecuti ſunt, vel induſtriae ad priſtinos errores confutandos defectu, vel ob ingentem erga auctores venerationem, qui ea dogmata excogitaverunt, exorti ſunt.

Quae tamen culpae haud omnino rationi, ſed ratiocinatoribus, imputandae ſunt, qui in vaſtum oceanum imaginationis, ad proſequendam aliquam hypotheſin provecti, facta atque experimenta, quibus ſolis valida et vera theoria fulciri poteſt, aeque neglexerunt.

Neque hi errores, quanquam ingentes, ad rationem ex medicinae ſcientia tollendam, arguendi ſunt. Illa noſtris ingeniis eſt inſita, ideoque aeque in ſententiis agricolarum, ac in philoſophorum libris, manifeſtatur; et exquiſitiſſimi empirici, qui unquam extiterunt, ex tempore, quo rationem e medicina expellere conati ſunt, ipſi ratiocinati ſunt.

Sed de his hactenus. Haec diſputatio maximam medicorum attentionem meretur, utpote quae argumentum tractet, quod, ſi dira ſymptomata, quibus hic

hic morbus ſtipatur, ſpectentur, primum ſibi locum vindicat, nulliſque cedit : Et pro certo habeo, ſi quis unquam aegrum hoc morbo implicitum viderit, eum ſemper morbi recordaturum, quamdiu memor erit ſui.

CAPUT I.

De morbi Definitione.

Celeberrimi Sauvageſius, Linnaeus, Vogelius, et noſter Cullenus, Hydrophobiae titulo, varie in ſuis egregiis operibus, hunc morbum definiverunt. Qui

Eſt, definiente Sauvageſio,

'Effraenis potulentorum averſatio, ſaepius a morſu animalis rabidi *.'

Apud Linnaeum eſt

'Averſatio potulentorum cum rigore et ſardiaſi; (ſaepius praecedenti maritata,)' nempe Rabies, cujus character eſt,

'Deſiderium mordendi lacerandique innocuos (ſaepe a morſura Mammalis) †.' Idem,

Ut Vogelio placet, eſt

'Febris cum averſatione liquidorum, ſingultu, convulſione, et delirio §.' Denique,

Culleno noſtro,

'Potionis cujuſlibet, ut convulſionem pharyngis 'dolentem

* Culleni Synop. Noſolog. editio altera, p. 54.

† Ibid. p. 91.

§ Ibid. p. 141.

'dolentem cientis, faſtidium et horror; plerumque 'e morſu animalis rabidi;' definitur *.

Quibus candide trutinatis, memoratos noſologiae cultores egregios, hunc morbum pro genere, in varias ſpecies dividendo, habuiſſe, primo patet aſpectu.

Sed in talem ſententiam nequaquam pedibus ire poſſumus, ſiquidem, in hiſtoria tractanda, Rabiem Caninam nunquam, niſi extraneo admoto veneno, in hominibus oriri, oſtendere dein conabimur.

Averſatio equidem aquarum in diverſis caſibus aliquando ſeſe manifeſtat; quae, quum caetera rabiei ſigna abſunt, merum ſymptoma eſt, ac neque pro genere, neque pro morbi ſpecie, habendum †.

His in animo ſedulo perpenſis, meâ ſententiâ, ſymptomata, ex viro canino in corpus humanum recepto orientia, genus morbi, minime in diverſas ſpecies ſegregandum, conſtituunt. Pace itaque horum ſummorum auctorum, rabiem caninam ſic definitam velim.

Incerto tempore poſt virus caninum in corpus receptum, potionis cujuſlibet, ut convulſionem pharyngis dolentem cientis, faſtidium et horror.

CAPUT

* Culleni Synop. Noſolog. editio altera, p. 346.

† Med. Eſſ. Edin. vol. 1. § xxviii. p. 222.

Sauvag. Noſol. Method. tom. 1. claſſis 2. Febris Intermitt. de tertiana ſubcontinua, p. 354. Schenckii, lib. vii. de venenis ex animalibus, p. 851.

Mead, new edition, pub. Edinburgh 1775, p. 61. inquit, 'I have 'known it, in the height of a violent hyſteric diſorder, to have continued for many hours, till the convulſive motions in the throat 'were quieted by proper medicines: And I remember a caſe, in 'which fits of a palpitation of the heart were attended with ſo great 'a degree of it, that it ſeemed not to differ from the true hydrophobia.'

CAPUT II.

De morbi Hiſtoria.

Ut canes, vulpes, lupi, et homines eodem fere tempore creati ſunt, ita hunc morbum antiquiſſimum eſſe, concludi poſſe videatur. Cujus tamen, dum numerus eorum haud exuberaverat, ſatis veriſimile eſt, multa aeva ſine ullo exemplo elabi potuiſſe: Eundem multi auctores celeberrimi in ſuis operibus deſcripſerunt, et varia ei nomina tribuerunt *.

Sed nobis in animo eſt ſolum rabiei caninae et hydrophobiae mentionem facere. Quarum prior aptiſſima eſt, quia hic morbus ſolum canibus congenitus eſt, et ab eorum morſu homines, et caetera fere omnium generum animalia, afficit.

Poſterior, a ſymptomate mirabili, teterrimoque ſpaſmorum convulſionumque, in aquarum et aliorum humorum deglutiendi conatu, occurrentium, originem ducit.

Qualis hic morbus ſit, multum inter ſe diſcrepant auctores, dum alii acutum †, alii longum eſſe morbum, contenderunt; quorum inter poſtremos illuſtriſſimus Boerhaavius, et ejus commentator Ger. Van Swieten, maxime eminent ‡.

Quid

* Celſus, Galenus, Dioſcorides, &c.

† Caelius Aurelianus de morbis acut. et chron. lib. iii. cap. xi. p. 222.

‡ Ger. Van Swiet. comment. in Herm. Boer. aphoriſ. tom. iii. de rab. canin. p. 535.

Quid in hanc opinionem eos impulerit, haud mihi compertum videtur; nam eum ſaepiſſime cum febre eſſe, et plerumque citiſſime aegros, nempe, circa quartum fere vel quintum diem, e medio tollere; hinc ad morbos acutiſſimos, ni fallor, referendum eſſe, poſtea demonſtrare conabor.

Quod, ſi veneno aut contagione in corpus noſtrum recepta, ſpatium temporis, antequam vires exſerat, perlongum eſſe, forte objiciatur; non tamen ex ea re de morbi diuturnitate judicandum eſt: Nam morbus adeſſe non exiſtimatur, donec quaedam ſymptomata, aliquam vel vitalium, vel naturalium, vel animalium functionum, laeſionem indicantia, apparuerint; et, ſi aliter eſſet, eadem lege rationeque, multi alii morbi acuti in numerum chronicorum referri poſſent. Cui ignotum eſt, variolarum morbillorumque venena non ſuos effectus ante certum diem edere? Verique ſimillimum eſt, effluvia a ſtagnis et paludibus orientia, quae intermittentibus, et contagionem, quae omnibus fere epidemicis anſam praebent, ſaepe abſque ullo praeſentis morbi ſigno, in corpore intus latere; cum tamen medici his febribus, et multis aliis ſimili natura praeditis, acutorum morborum nomina optimo jure indiderint.

Hoc in loco occurrit quaerendum, an hic morbus unquam ſua ſponte in hominibus, abſque veneno ab aliis animalibus accepto, oriri poſſit?

Nemo ſcientiae medicinalis paulo peritior negaverit, quin deglutiendi cum ſolida tum fluida difficultas, imo etiam horror averſatioque, varios morbos comitentur, quibus nomen hydrophobiae imponendum eſt: Sed nondum aeque conſtat, an his

ſymptomatibus

ſymptomatibus laborantium ſaliva, phaenomena horribilia, quae originem ab canino veneno trahunt, poſſit excitare. A medicis hanc rem tractantibus, exempla quaedam, quibus hunc morbum ſua ſponte ortum, et ſaeviſſimis ſymptomatibus ſtipatum eſſe, cenſuerunt, in medium proferuntur.

Van Swieten unius exempli mentionem facit ex quibuſdam miſcellaneis ſumpti, de juvene, ſcilicet, qui animi affectibus vehementibus agitatus, cum ſuum digitum momordiſſet, viginti quatuor horarum ſpatio hydrophobicus factus, et caeteris rabiei caninae ſymptomatis oppreſſus, brevi periit *.

Celeberrimus etiam Boerhaavius exemplum hujuſmodi memorat ; ubi homo, ab intemperantia, inſolatione, fatigationeque, febre ardenti correptus, maxime omnes liquores averſabatur, et brevi mortem obiit †.

In actis medicis, Edinburgi editis, hydrophobiae hiſtoria accuratiſſime enarratur, quae a ventriculi inflammatione oriri credebatur ‡.

Verum, hauriendi humores difficultas ſatis non eſt. Quam § difficultatem ** averſationemque ſaepe in morbis, haud omnino rabiei caninae ſimilibus, incidere certe patet. De tertiana ſubcontinua, haec habet Ill. Sauvageſius :

' Jam febris facta remittens pernicioſa facile cog-
' noſcitur ex defectu apyrexiae; et, quamvis ab origine
' intermittens

* Comment. in aphoriſ. Boerh. de rabie canina, tom. iii. p. 536.

† Ibid. p. 537.

‡ Med. Eſſ. Edin. vol. 1. § xxix. p. 227.

§ Ibid. § xxviii. p. 222.

** Shenck. liber vii. de venenis ex animalibus, p. 853.

'intermittens fuerit, non caret periculo; nam trahit
'ſecum quoddam ſaevum ſymptoma, ut caeterae malignae ab initio remittentes, vel continuae; potiſſimum vero parotides, delirium perpetuum, convulſiones, anorexias, hydrophobias, ſeu cujuſvis potus averſationes, et ſimilia *.'

Alia etiam exempla commemorantur. Inter quae tamen caſum, quo morbus ſic ortus in alios graſſetur, nequeo invenire.

Quumque veneni naturam doteſque indagaverimus, haud a fide alienum erit, hos caſus (ſi vere ad rabiem caninam pertinerent), infectione productos eſſe.

De primo exemplo ab illuſtriſſimo Van Swieten memoriae prodito, aegrum, viginti quatuor horarum ſpatio poſt morſum, hydrophobicum factum animadvertendum eſt; quod in morſu canis rabidi, ubi virus virulentiſſimum eſt, nunquam tamen tam cito accidit, idque, e contrario, ſemper aliquot dies, ſeptimanas, vel menſes, in corpore intus latet.

Attamen, Van Swieten virus in juvene, pathemate exiſtenti, genitum, et ſic vulneri in digito communicatum; et hinc morbum ortum cenſuit; opinione minime vero conſentanea, et haud omnino tam perito et doctiſſimo viro digna.

Quanto, contra, veri ſimilius eſt, juvenem venenum antea recepiſſe, et animi pathemata potius prima ſymptomata, vel cauſam procatarcticam, quam directam morbi cauſam, fuiſſe?

Dein morbum non rabiem, ſed ardentem febrem,
et,

* Noſolog. method. tom. i. p. 354. et de dyſphagia, tom. 2. p. 78. 81.

et, ut videatur, phrenitidem ſuiſſe, ortumque ab ebrietate, inſolatione, et fatigatione traxiſſe, ſatis manifeſtum eſt. Certe huic morbo furibunda deliria ſaepe ſubeſſe; peculiaremque hujus aegri idioſyncraſin difficultati averſationique aquam hauriendi cauſam praebuiſſe, ita ut ſpeciem hydrophobiae indueret, experientia quotidiana exploratum eſt.

In exemplo altero ſupra memorato, de quo, in Actis medicis Edinburgi editis, relatum eſt; licet ex ſymptomatis aeſtimanti vera rabies extitiſſe et nulla ſuſpicio contagionis fuiſſe, videatur; tamen haec pro valida ratione haud haberi debet.

Ex hac ratione, et quia morbus rariſſime hominibus, quibus venenum aliquo modo non evidenter applicatum fuerit, accidit, veram rabiem caninam nunquam in hominibus ſua ſponte oriri, concludere liceat. Porro, ſi homines ſine contagione huic morbo obnoxios eſſe concedamus, eundem in omnibus aliis animalibus ſimiliter oriri poſſe, nam omnia ejus effectibus obnoxia ſunt, cum virus in eorum ſyſtemata penetraverit, etiam dandum erit. In quibus tamen morbum occurrentem, canis rabidi morſui omnes fere uno ore auctores acceptum, retulerunt. Hinc hujus morbi originem canibus peculiarem eſſe, et ſolum ab internis cauſis in iis oriri, in univerſum pro certo habendum eſt. Qui tamen, quoniam ſaepe quoque in vulpibus et lupis occurrit, ita ob id, et quia illa ejuſdem generis cum canibus ſunt, ea in eundem morbum natura prona eſſe, perquam veriſimile eſt.

Ab argumentis igitur jam expoſitis, hujus morbi virus, in illo genere animalium, cui nomen Canis eſt, gigni demonſtratum eſt.

Ne quis me, quod, ab auctoribus multis et etiam magni nominis, diſſentire auſus ſum, arrogantiae inſimulet, fideliſſimi de hac re Galeni ſententiam addam:

'Nam facile intelligitur ex canibus, quantam habeat vim aſſiciendae rei aptitudo; quum enim reliquorum animalium nullum rabie capiatur, ſolus canis eo affectu corripitur; atque tanta ſit in ipſo humorum corruptio, ut ſola ejus ſaliva, ſi humanum corpus contigerit, rabiem excitet. Ut igitur ab exiguo initio ſalivae qualitate aucta, quaedam in corpore affectio, quando ad magnitudinem notatu dignam pervenerit, diſcernitur poſt ſex menſes, quum nonnunquam ante id tempus nulla nota deprehenderetur; ſic eodem modo, vitioſo humore in animalis corpore genito, paulatim tractu temporis principum partium aliqua conſentit, a qua univerſum corpus celeriter mutatur *.'

Jamque de veneni natura et qualitatibus dicendum eſt. Id in animalis rabidi ſaliva latere apparet; unde plerumque morbus morſu inducitur; dentes, ſaliva, et hinc, veneno imbuti, in vulnus ubi primum infligitur, penetrant.

Diverſis autem modis oriri poteſt: Ingens vulnus minime neceſſarium eſt ad ejus effectus excitandos; ſolum ſufficit, ut cuticula ita amoveatur, ut in quibuſdam aliis contagionibus videre eſt. Variolae, inſitione productae, cuticula elata, et viro varioloſo cuti applicato, ſaepe exoriuntur. Nec alio modo in noſtrum corpus virus venereum agit; multaque exempla nobis adſunt, quibus rabies, contagione molli et tenerae

* Galeni de locis affectis, lib. 6. caput 5. p. 520. tom. 7. charter,

tenerae parti † applicata, inducta eſt; v. g. multi ſaepe homines ‡, vel etiam canes ||, hydrophobiâ laborantes, tantummodo oſculando, morbum ſibi adſciverunt.

An integrae etiam manuum vel aliarum partium cuti idem admotum morbum inducere poſſit, experientia haud conſtat. Sed, ſi res ita ſe habeat, is cui ſic admotum eſt, ſtatim ablui debet. Certe ſaliva ſiccata, et diu aëri expoſita, ſi vulneri aut partibus tenera cuticula praeditis admota eſt, excitare morbum poteſt. Hujuſmodi ſingulare exemplum, de quo fortaſſe nonnulli dubitarent, Schenckius memorat, juvenem nobilem, qui digitum gladio vulneravit, quo, aliquot ante annos, canis rabioſus trucidatus erat, hydrophobia correptum eſſe §.

Quod

† In via obviam venit ei canis rabioſus, qui veſtem ejus dentibus arripiens, huc et illuc trahebat, donec tandem veſte lacerata, cuti tamen mulieris illaeſa et intacta, canis aufugit. Illa vero, neſcia canem rabioſum fuiſſe, laceratam veſtem filo (prout ſarcinatrices factitare ſolent) dentibus abſciſſo, reſarcire coepit. Unde nullum quidem per tres menſes ſenſit incommodum. Poſtea vero ſenſim melancholica facta, imaginationibus, viſionibus horribilibus, et pavoribus agitari coepit, et paulo poſt, aquam et vinum odiſſe, &c. donec tandem in ea miſeria animam efflaret. Hildanus centur. 1. obſerv. chirur. 86. p. 62.

‡ Cum enim ruſticus quidam rabie perculſus furiiſque agitatus, ſibi e vivis brevi migrandum eſſe intelligeret, aſſidentes qui cum vinculis conſtrictum tenebant, in furoris intermiſſione obnixe rogavit, ut quos mox deſerturus eſſet liberos, ſibi deoſculari liceret: Quod cum ei fuiſſet conceſſum, liberiſque oſcula libaſſet, praefocatus eſt: Sed ecce, ſeptimo poſt die, liberi eodem morbo correpti, eiſdemque cruciatibus torti, brevi miſerrimam vitam cum morte commutarunt. Palmarii de morſu canis rabidi, lib. cap. 1. p. 329.

|| Schenck. lib. 7. de venenis ex animalibus, p. 848.

§ Ib. obſerv. 9 p. 848.

Quod ſi vir, cum uxore rem habens, hoc morbo eam afficere dictus eſt *, id ex baſiatione, quae concubitum praecedit, quam ex hoc, incidiſſe credibilius eſt, morbumque, e ſaliva labiis linguaeque admota, et non ſemine, ortum. Porro, nec rebus veris, nec experimentis accuratiſſimis, ſatis probatum eſt, an alii humores, ſaliva excepta, hoc veneno imbuantur: Hoc autem certum eſt, aërem inde non contaminari poſſe; hinc nunquam morbus per populum graſſatur. An caro rabidi animalis in ventriculum aſſumpta morbum producere poſſit, necne, non exploratum eſt. Quod a priori licet verum eſſe videri poſſit, tamen multa venena ſubtilia impune deglutiuntur; quae, vulneri admota aut ſanguini admiſta, ſymptomata ſaeviſſima † excitant: Quumque hepar rabidi canis in numero medicamentorum celebratum ſit, hinc abſque ullo incommodo carnem edi poſſe, conjicere licet. Sic locutus eſt Sauvageſius: 'Animalium rabidorum 'carnes comeſtae, excepta forte gula, aliis hydrophobiam intuliſſe non conſtat; jecur ipſum pro hydrophobiae antidoto multis laudatur; veneni ergo 'ſedes in oeſophago fixa videtur §.'

Quoniam vero tam dira ſymptomata morbum comitantur, ideo homines a carne et ſecretionibus hoc morbo laborantium ſumma cura cavere debent. Nam quid imprudentius abſurdiuſve eſſet, quam carnem rabidi animalis ultro edere?

Mirum eſt, hoc lethale venenum tamdiu in corpore latere. Morbus, ſecundum medicorum experientiam

* Van Swiet. comment. in aphoriſ. 1136.

† Haller Element. Phyſiol. tom. i. lib. 3. p. 232.

§ Sauvag. Noſ. Method. tom. 2. p. 234.

entiam et obſervationes, intra triginta, quadraginta, quinquaginta, vel ſexaginta dierum ſpatium, poſtquam virus ſanguini admiſtum eſt, nonnunquam impetum facit. Alias vero citius ſe oſtendit * ; alias in corpore ab uno † ad duodecim menſes ; alias ab uno ‡ ad duo, tres §, vel etiam viginti ‖ annos, venenum remanet. Morgagni dixit, ſe vidiſſe exemplum, quo quadraginta annos latuit ¶.

Ratio hujus haud in promptu eſſe videtur ; ſequenti autem modo clariſſimus Abel Roſcius hanc rem explicat. ‘ Mirum ſane videre debet, quod ‘ quoſdam celerius, alios tardius, enecet. Quae ratio ‘ hujus effectus tam ſtupendi reddi poteſt ? Si quae ‘ ſit, haec erit, ni fallor. Venena deleteria, quae ‘ toto generi humanae naturae adverſantur, a calore ‘ noſtro nunquam evinci, neque ſuperari poſſunt, ſed ‘ vel hauſta, vel ejaculata, in corpore humano exiſ‘tentia, ſemper agunt, vitam oppugnantia, in perni‘ciem tandem homines ducunt. Actio illa alias ‘ cito, alias tarde, perficitur. Hujus diverſitatis ratio ‘ a duobus pendet, videlicet, vel ex violentia ſeu im‘becillitate agentis, vel a fortitudine ſeu debilitate ‘ patientis. Ratione agentis quandoque idem vene‘num cernitur, modo ſuam actionem citiſſime, modo ‘ longo tempore edere, ex ejuſdem violentia, vel ma‘jore, vel minore. Ratione patientis, multos novi‘mus,

* Palmarii de morſu canis rabidi liber. cap. i. p. 329.

† Galen. comment. 2 in lib. 1. praedic. Hipp. tom. 8. Morgagni de cauſ. et ſed. morb. epiſt. 8. art. 22, 23, 27.

‡ Ibid. p. 735.

§ Bracken's Art of Farriery, p. 307.

‖ Boerhaavi Aphoriſ. 1137.

¶ Morgagn. de ſed. et cauſis morborum, epiſt. 8. art. 21.

‘ mus, qui, eodem aſſumpto veneno, diverſis tamen ‘ temporibus extincti fuerunt; quia ad omnem actio‑ ‘ nem patientis diſpoſitio requiritur, cujus merito im‑ ‘ becilla corpora citius, fortia tardius, veneno necan‑ ‘ tur *.’

Sine dubio copia veneni, in corpus recepta, ſemper perquam exigua eſt, et priuſquam noſtros humores in ſuam naturam rapit, ut morbum tam lethalem inferre poſſit, multum temporis requiri, credibile eſt. Aliquid autem viribus veneni tribuendum eſt. Quo enim magis virus venenatis viribus pollet, eo citius ſanguinem aut caeteros humores corrumpet, et ſic morbum maturius inducet. Nam ſymptomata fere obſervantur in hominibus vel animalibus, qui a cane, in ultimo ſtadio morbi exiſtente, morſi fuerunt, citiſſime occurrere, quo tempore virus virulentiſſimum eſt. Etiam dignum notatu eſt, quum in capite vulnus illatum ſit, morbum maturius, quam in aliis partibus, apparere, et, caeteris paribus, etiam ſerius in membris inferioribus †.

His obſervationibus et rebus veris manifeſtum eſt, homines huic contagio obnoxios eſſe, cum maxime ſecuros ſeſe putant, et ab ejus in corpore mora, multos obliviſci poſſe, talem caſum unquam ſibi acci‑ diſſe; et venenum occulto, ſed diriſſimo impetu, dum miſer ſui fati minime conſcius, ſecurus quieſcit, clam incedere poſſe. Quamvis hydrophobia, cum infectio non manifeſta eſt, oriri poteſt; tamen inde eam a cauſis in corpore humano internis gigni, neutiquam eſt concludendum.

His

* Hildanus, centur. 1. obſervat. chirurg. 86. p. 64.

† Sauvag. diſſert. ſur la nature et cauſe de la rage, p. 5.

His praemiſſis, pathognomonica ſymptomata, quae canem rabidum eſſe indicant, exponere conabor. Quorum notitia eo magis neceſſaria eſt, quod, ſine ea, in perpetuo timore metuque, nullo periculo imminenti, vitam homines traherent.

CAPUT III.

De Symptomatis in cane rabido occurrentibus.

Primo canis ſuum vigorem amittit, minus vividus fit, et, inter obſequium domino praeſtandum, ſolitudinem petit. Non latrat, ſed murmurat, aliis minitatur; auribus et cauda demiſſis, cibum averſatur, et vultus triſtitiae omnia ſigna exhibet. Poſtquam haec ſymptomata unum, duos, vel tres dies permanſerunt, dein canis cito difficulterque reſpirat; linguam ore exerit, atque ſalivam primo parcius movet. Hero haud obedienter obviam venit; domo fugit; hinc illinc vagatur; interdum quaſi ictu ſopitus, tarde currit; ſed, paulo poſt, curſum accelerat, at ſemper inaequali et titubanti gradu; augetur ſalivae ſtillicidium, tota lingua ex ore promittitur et liveſcit. Indiſcriminatim omnia rapit, et hirrit. Nec mora; delirat; vires amittit; corpus macreſcit; reſpiratio difficilior fit; os ſpuma ſcatet. Tum omnia ita mordet, itave mordere conatur, ut vel umbras ore hianti captet. Proinde alii canes, ejus calamitatis quaſi conſcii, cum ſignis magni terroris eum fugiunt.

giunt *. Qui dein dolore et fatigatione exhauſtus expirat.

Praeter haec, aliud ſignum characteriſticum ſcriptores memorant, nempe, ſi fruſtum panis, aut carnis elixae, quod in os mortui rabidi canis immiſſum, et ejus ſaliva bene imbutum ſit, deinde cani jejuno offeratur, horrore repudiabitur †.

Hae notae ſunt, quae attente cauteque perpenſae, ſemper morbum indicabunt. Intereſt autem hominum quorum canes ſunt, eos ſecuro et bene munito loco, cum primum ſymptomata apparent, concludere; quo facto multum periculi, variae anxietates terroreſque vitari poſſent, et, quod minus quidem intereſt, multi canes, immaturae mortis ſecuri, vitam degerent.

His ſimilia ſymptomata in caeteris animalibus ferme occurrunt; aut, ſi minime negari poteſt, quin animalium variae naturae, doteſque, ſeriem jam expoſitam mutare poſſint; tamen ſymptomata pathognomonica raro mutari dicendum eſt.

CAPUT

* Reliqui canes ab eo diffugiunt, eique, ſi repente ſit, obviam cedunt et blandiuntur. Palmarii de morſu canis rabidi lib. cap. I. p. 330. Hoc plane mirum eſt, et manifeſte demonſtrat, omnia animalia, aeque ac homines, aliquo praeter materiam inertem praedita eſſe; ſimile quid quibuſdam aliis animalibus accidit. Cervus canibus venaticis fugatus, ut eos evitare poſſit, gregem petit, cum quo antea congruere ſolebat, ſed cum primum iis appropinquat, ſtatim ex grege crudeliter expellitur. Goldſmith's Natural Hiſtory, vol. iii. p. 118.

† Acad. des Sciences, 1723. Hiſt. p. 39. Van Swiet. comment. in aphoriſ. 1135.

CAPUT IV.

Symptomata in homine praecipue occurrentia.

Nihil, ad juſtam morborum naturae notitiam acquirendam, aut etiam ad curationem idoneam, magis, quam ſymptomatum accurata, plena, fideliſque narratio confert.

Quam ſolum utique longa, diligenti, et ſedula praxi aſſequendam, aetas et experientia, ſummorum medicorum praeceptrix, minime nobis ſuppeditant. Praecipua itaque ſymptomata ſunt ea, quae celeberrimus Boerhaavius eleganter depinxit *, vir, ob ſummam diligentiam, praeclaram ſapientiam, egregias virtutes, morumque ſuavitatem, a nobis et aliis medicinae cultoribus, nunquam ſatis laudandus. Sed haec hactenus; ad noſtrum propoſitum veniamus.

Poſt incertum ex recepto in ſyſtema veneno ſpatium, (quod, uti antea dictum eſt †, intra unius hebdomadae et viginti annorum, at ſaepiſſime unius vel duorum menſium ſpatium, accidit), dolor aut quaedam peculiaris et inſolita ſenſatio prope partem, cui virus applicatum fuerat, ſentitur, vulnere forſitan jamdiu ſanato, vagans et ad vicinas partes patens. Languor, gravitas et in toto muſculoſo genere laſſitudo, laſſitudinis febrium initiis occurrentis inſtar, oritur.

C Nunc

* Aphoriſ. 1138.

† Vid. pag. 13.

Nunc moeſtus fit aeger, ſaepe ab imo pectore gemitus trahit, ſolitudinemque petit; ſomniis inquietis et horrendis animi imaginibus, jactationibus et levibus convulſionibus, perturbatur. Pulſus irregularis, celerior quam in ſanitate, et ſaepe plenus, nauſea, proſtratus appetitus, adſunt. Quae ſymptomata, ſecundum auctores, primum morbi ſtadium explent.

Tum priora non ſolum augentur, ſed iis porro ingens circa praecordia anguſtia et oppreſſio et reſpiratio difficilis accedunt. De magna ſiti et aeſtu aeger conqueritur, et, ſe non potum ſine ſumma difficultate deglutire poſſe, miratur; deglutiendi difficultas, convulſionibus muſculorum laryngi et pharyngi ſervientium, augetur. Globi, ad fauces aſcendentis et ſtrangulationem minantis, ſenſus ſubeſt. Et quo magis limpidus pelluciduſve liquor ſit eo magis bibendi difficultas augetur.

Procedente tempore, anxietas, horror, horripilatio, tremores convulſioneſque ad aquarum conſpectum, imo etiam ad earum mentionem, ſeſe oſtendunt.

In nonnullis aegris, haec memorata ſymptomata ſaepe a ſpeculi reflectentis aliarumve rerum pellucidarum albarumve conſpectu, aeque ac conſpecta aqua, ſed leniore cum effectu, exoriuntur *. Neque panem vel cibum ſolidum, non, abſque his ſaeviſſimis teterrimiſque ſymptomatibus, deglutire aegrotans poteſt. Eſt ubi aër frigidus ſonuſque anxietatem et gutturis ſpaſmos producit †. Levantur haec omnia brevi

* Mead, new edition, publiſhed at Edinburgh, p. 58.
Med. Comment. Edinburgh, vol. 3. p. 297.
Palmarii de morſu canis rabidi lib. cap. 2. p. 333.
† Mead ibid. London, Med. Obſerv. vol. 3. p. 361.

brevi temporis ſpatio, poſt aquam remotam, meliuſque ſeſe aegrotans habet, quin et delirii etiam ſaepe immunis eſt. Idem multum de ſiti queſtus, ut bibere tamen obſtinate recuſat, ita ſe deglutire, vel per calamum ſugere poſſe, ſi ejus oculi velentur, ſperat. Sed vanae ſunt ſpes, vanae cogitationes; nam, ſimul ac tetigerit ejus labia linguamve liquor, ſumma anguſtia, maxima anxietas, convulſiones immanes, et furibunda deliria iterum recrudeſcunt. Nunc materies biliosa per vomitum ejicitur et ſaliva ex ore ſtillat. Pulſus plerumque eſt frequens plenuſque, aliquando tardus, et cum continuis vigiliis conjungitur. In viris aliquando priapiſmus, frequens invitaque ſeminis ejectio *, et ſtranguria cum convulſionibus, compluribus in partibus corporis, et praecipue faciei, adſunt; quibus ſubſultus tendinum addi poteſt. Hoc modo malum procedit, et ſic ſtadium ſecundum finitur.

Nunc omnia ſymptomata enarrata creſcunt, ſoletque delirium ſequi; os ſemiapertum; lingua aſpera et ſpumoſa ore exeritur; ſaliva emanat, quae aliquando in adſtantes vehementer ſemperque expuitur etiam aegro invito. Vox rauca et inſonora eſt. Hinc quidam eam ſono, quem canes inter latrandum edunt, comparaverunt, ſed manifeſte falſo. Licet ſitis ingens et intolerabilis ſit, tamen ad conatum bibendi, imo etiam ad contactum, conſpectum, etiam mentionem humoris cujuſlibet, convulſiones, horrores, et furores redintegrantur. Saliva copioſa et ſpumoſa

* Caelius Aurelianus de morbis acutis et chron. lib. iii. cap. 11. p. 220. Med. Obſerv. et Inqu. Lond. vol. 5. art. 19. p. 196. Mead new edition, publiſhed at Ediuburgh, p. 57. Bonet. Sepulchret. Anat. lib. i. ſect. 8. p. 215.

moſa expuitur. Omnia mordere etiam praeter voluntatem nititur aegrotans. Delirium eſt ferox ; vires et conatus ingentes ſunt *. In amicos et conſanguineos impetus fit, quos in lucidis intervallis aeger, ſciens ſe non eſſe potentem ſui, ſibi caveant admonet, his enim furoribus cohibendis ſe imparem eſſe ; et, quod mirandum eſt, mens prudens, conſtanſque ſibi, eo ipſo tempore, quo corporis actiones conatuſque immanes et terribiles ſunt. Poſtremo, vires deficiunt, reſpiratio difficilis, et ſudor gelidus omnia membra pervadit, vultus ſqualidus et viſu terribilis fit. Mors fere ſemper, intra quartum ab initio diem, doloribus finem imponit.

Haec ſymptomata, ſecundum aegrotantium naturas, hanc ſcenam diriſſimam comitantur. Aliquando, etſi raro accidit, delirium melancholicum eſt, in quo furor rabieſque non tam immania ſunt ; ſed ſtupor atque torpor totum corpus, niſi cum potionis irritamentum objicitur, occupant. Eſtque ubi horror et averſatio non aeque magna ſunt ac ſupra dictum eſt.

CAPUT V.

De his quae Cadaverum inſpectio demonſtrat.

Cadaverum inſpectio, quae multis in morbis ad eorum ſedes naturaſque explorandas et indagandas, plurimum, nihil tamen in hoc malo, confert. In multis

* Mead, p. 58.

multis diſſectionibus, a Boneto, Morgagnio, et aliis celeberrimis pathologiae anatomicae cultoribus, inſtitutis, fauces parteſque ſuperiores laryngis pharyngiſque inflammatae apparuerunt. In aliis vero inflammationis nulla ſigna adfuerunt. Et, ubicunque inflammatio ſubeſt, eam non cauſam convulſionum et ſpaſmodicae contractionis muſculorum, his partibus inſervientium, ſed effectum eſſe, audacter et jure dicere poſſum. Nam, ſi inflammatio faucium bibendi difficultatis cauſa ſit, neceſſe eſt, eam omnibus, qui hydrophobia correpti ſunt, ſemper adfuturam eſſe; porro, angina aut gutturis inflammationes majorem difficultatem in ſolidis, quam in fluidis deglutiendis, producunt. ‘ Mordendi deſiderium in cani rabido ‘ morſis, magni nominis medicus referebat ad in- ‘ flammationem faucium et conjunctam anginae ‘ ſpeciem: Sed aperta aliquoties cadavera, nulla in- ‘ flammationis veſtigia oſtendere *.’

Ventriculus ſaepe aëre multum diſtenditur, et vaſa inteſtinorum ſanguifera ſolito majora videntur; denique, omnia viſcera quam ſolent ſicciora †; arteriae, quam venae, plus ſanguinis abundant. Cerebrum aliquando intactum apparet ‡.

CAPUT

* Boneti Sepulchret. Anat. lib. 1. ſect. 8. obſervat. 10. p. 211.

† Ibid. obſerv. 7. et 8.

‡ Ibid. obſervat. 8.

CAPUT VI.

Cauſae quae huic morbo opportuniores Canes reddunt.

Ut hunc morbum internis cauſis in hominibus nunquam originem debere, videri nobis dictum eſt; ita nihil in humani generis natura ineſſe, quo huic morbo opportunior reddatur, ſaltem nihil, quod certis argumentis demonſtrari queat, haud dubitamus dicere. Cauſae praediſponentes (ut aiunt) in canibus, apud auctores, hae plurimum valuerunt:

1. Ingens aeſtus,
2. Ingeſta putrida,
3. Aquarum inopia,
4. Vermes in cavis et diverſis corporis viſceribus, videlicet, cerebro, jecore, renibus, &c.
5. Vermiculus ſub lingua poſitus.

De quibus nobis tantum conjecturas proponere licet.

Quod ad ingentem aeſtum attinet; canes rabidos hyeme, vereque frequenter, at in aeſtate, Syrio urgente, frequentiſſime fieri, obſervationibus multis compertum eſt. Quod licet ita ſe habeat; tamen, ſi verum ſit, quod a nonnullis memoriae proditum eſt, neminem in America Auſtrali canem rabidum vidiſſe *, certe inde, calorem ad hunc morbum faciendum minime valere, apparebit.

Neque

* Biblioth. raiſonn. 1750. Avril, May, Juin, p. 422. Van Swiet. Comment. in aphor. 1129.

Neque certior cauſa putredo eſt. Canes enim caeteraque animalia diu ingeſtis maxime putridis, ſine ullo incommodo, veſcuntur. Quin e contrario tali conditione eorum guſtui gratiſſima ſunt.

De aquarum inopia haud multum dici poteſt; ſed hoc tamen certum eſt, in canibus haud aqua carentibus, aliquando morbum ortum; et multos diu aqua carentes, morbo minime implicitos eſſe, aeque exploratum eſt. Quomodo autem vermes ad hoc malum creandum valeant, nemo mihi explicabit; nec aquae igitur inopia, nec vermes, merito incuſantur.

De vermiculo ſub canum linguis latente, haec habet Alexander Brodie *.

'Credit autem Plinius, hujus rabiei cauſam eſſe 'vermiculum quendam ſub illorum linguis latentem. 'Eſt, inquit, vermiculus in lingua canum, qui a 'Graecis λύσσα ſive λύττα appellatur, quo exempto, 'infantes catuli nec rabidi fiunt, nec faſtidium ſentiunt. Hanc autem Plinii opinionem falſam eſſe, 'perſuaſum habeo. Nam ipſe, canum ſaepiſſime 'linguis accurate admodum ac diligenter diſſectis, 'vermem nunquam ullum inveni. Conſpicitur equidem, ſub eorum linguis, congeries vermiformis te'retis figurae, quam nonnulli plexum eſſe nervoſum 'crediderunt; neutiquam autem congeries haec 'mihi nervoſa, cum ſubſtantia ſit omnino diſtincta, 'quae nulli alii connectitur, ſed glanduloſa potius 'videtur. Nec ex eo, quod nullum ductum excreto'rium obſervavi, quod certe confitendum eſt, ſequitur 'nullum eſſe; poteſt enim eſſe talis ductus, quam-

'vis,

* Diſquiſitio Medica Inaug. de rab. can. p. 8.

'vis, propter tenuitatem ac ſubtilitatem liquoris per
'illum ſecreti, adeo parvus ſit, ut conſpici non poſſit.
'Eoque magis mihi haec ſententia arridet, quod ex
'ſubſtantiae hujus compreſſione ſecuta eſt liquidi
'alicujus ſubtilis parva effuſio. Atque, ſi ita ſe res
'habet, haud parum conducet ad explicandam ſimul
'et confirmandam communem illam opinionem,
'morſum canis, qui, poſt direptionem hujus ſubſtan-
'tiae, ſit rabidus, rabie hominem afficere non poſſe;
'quia, nimirum veriſimile eſt, particulas venenoſas,
'hac glandula in ore ſecretas, non amplius ſecerni
'poſſe; adeoque magis intime, ac majori copia cum
'aliis corporis humoribus miſtas fore; nec ta-
'men congeries illa rabiei cauſa agnoſcenda: Quia
'canes eam habentes eadem fruuntur ſanitate, qua
'caeteri qui ea omnino privantur.' Quamvis haec theoria minime vera eſſe mihi videtur, tamen certe recte faciunt, qui hanc congeriem, ſub canum linguis latentem, extirpant.

Sed cauſa, quae maxime huic morbo anſam praebet, eſt, ſecundum illuſtriſſimorum medicorum placita, organi ſudoris defectus. Canes, quantumvis exercitatos et laborantes, nunquam tamen ſudare, omnibus notum eſt; et forſan hic ſudoris defectus aliquid conferre poteſt. Tamen, ni multum fallor, contra hanc opinionem multa argumenta adduci queunt. Obſervatione compertum eſt, in omnium animalium oeconomia, ubi ulla ſecretio, aut excretio, deficit, vel morbo, vel quadam partium peculiari ſtructura, naturam, talem defectum, altera augenda, compenſare. Ita, cum perſpiratio in homine impedita eſt, urinae magna copia ſecernitur; et ſecretio aut

excretio

excretio ex glandulis in ore, faucibus, inteſtiniſve poſitis augetur *. Nec aliquid, his ſimile, non etiam in canibus accidit. Quibus urina et copioſa et acris eſt, ac, cum labore et exercitatione opprimuntur, ſaliva ex ore copioſe funditur; ingenſque per halitum excretio, quae ſine dubio perſpirationis vicem ſupplet, e pulmonibus animadvertitur. An aliquae canum ſpecies perſpiratione praeditae ſint, fateor me ignorare. Celeberrimi Buſſon et Goldſmith, in ſuis de hac re operibus, omnino ſilent.

Quod de virginum menſibus, Schenckio aliiſque memoriae proditum, certe abſurdum eſt, et noſtra attentione haud omnino dignum videtur †.

'In ſhort, as we cannot deſcribe the alembic by 'which the rattle ſnake diſtils its malignity, nor the 'proceſs by which the ſcorpion, that lives among 'roſes, converts their ſweets to venom, ſo we cannot

 'diſcover

* Sed etiam alvum repreſſa perſpiratione moveri conſtat, ſive a metu conſtricta fuerit, ſive a primo autumnali frigore, ſive frigido pavimento pedes immiſeris, quo remedio ad liberandam alvum, dudum ceſſantem, vix aliud potentius eſt. Aliquanto rarius, non ignotum tamen etiam veteribus, auxilium eſt, quo hydrops ſanatur, dum univerſa cutis pice accurate obducitur, ut repercuſſa perſpiratio in diureſin convertatur. Sed etiam ad ſalivae vias humor perſpirabilis migrat, quando pedum refrigerium, aliave cauſa ſudorem ſuppreſſit, aut alioquin copioſior ſputi effluxus, materiam perſpirabilem avertit. Elem. Phyſ. Haller. tom. ii. lib. 7. ſect. 1. p. 369. Et iterum inquit, p. 375. Quando haec exempla repetemus, conſtabit, non ejuſdem unice claſſis diverſos humores ſua inter ſe cola commutare, ſed etiam per muci organa aquam, per muci, aquae et adipis cola lympham et ſanguinem, per aquae, muci, et lymphae vias adipem, bilem, ſanguinemque ſecerni, atque adeo omnino, nullum in animato corpore ſeparatorium organum eſſe, quod non omnium claſſium humores ſuis cum dotibus ſecernere queat.

† Schenck. de venen. ex animal. p. 848.

'diſcover the manner by which fiſhes become thus 'dangerous *.' Et quo pacto ſaliva canum rabidorum viribus, ſuis, hominibus, omnigeniſque animalibus, tam diris tamque infeſtis, polleat, aeque difficile eſt exploratu.

Nulla enim horum hujus morbi cauſa eſſe videntur. Sed dotibus, quae nobis parum notae ſunt, praediti canes, et inde hoc malum originem ducere, mihi videtur.

CAPUT VII.

Cauſae Occaſionales.

Haec cauſa eſt ſubtile et potens venenum, ſalivae et fortaſſe quibuſlibet humoribus rabidi animalis commiſtum. Hujus veneni effectus in corpus humanum, longa et moeſta experientia, ſatis patent: Sed natura ejus et modus operandi adhuc ſummos medicos latuerunt.

Naturam vel operandi modum ullius contagionis illuſtrare perdifficile eſt. E quibus hoc forſan medici etiam peritiſſimi nunquam inveſtigare poterunt. Nam, propter contagionis ſubtilitatem, ejus dotes in animo tantum perpendere poſſumus; quod neque oculus, neque aures, neque guſtus, neque tactus, neque denique ſenſus organa, partes ex quibus conſtet,

* Goldſmith's Natural Hiſtory, vol. 6. p. 550.

ſtet, detegere poſſunt. Quae res licet ita ſe habeat, ſitque alta nocte obvoluta, tamen homines rerum naturae ſtudio deditos minime decet, hujus veneni aliquam notitiam adipiſcendi ſpem omnino deponere. Quam fortaſſe, diligente rerum verarum et factorum, adjecta ratiocinationis et analogiae ope, aliquando adipiſci poterunt.

Quaedam de hac re dogmata medici nobis obtulerunt; ſed, qualia minime hujuſce rei obſcuritatem illuſtraverunt. Deſault *, Medicus Gallicus, hunc morbum ex contagione vermiculari oriri, animo concepit. Ingens minimorum animalculorum vel vermiculorum vis ſalivae, ut illi videtur, ineſt. Quia autem, in omnibus fere animalibus diſſectis, quae hoc morbo mortua ſunt, vermes ſunt reperti; quia mercurius et ab eo praeparata affectum tollere cenſebantur; denique, ab analogia contagii pſorae et nonnullorum morborum, qui pro ſuis cauſis animalcula agnoſcunt, ideo ille hanc cauſam amplexus eſt. Quae opinio cum nec argumentis validis, nec rebus certis fulciatur, neque ab aliis agnoſcatur; idcirco, ea omiſſa, ad aliam, noſtra attentione multo digniorem, veniamus. Noſter illuſtriſſimus et peritiſſimus Mead, et etiam alii medici, hoc venenum, et alia venena animalia, acri ſali cryſtallizato virus debere docuerunt †, et a mechanicis regulis ſolis eorum effectus deducere voluerunt. Hi ſales, inquiebant, ſpiculis acutis praediti ſunt, qui in nervos vel fluidum nervoſum, irritando et excitando eos in ſpaſmodicas

* Deſault. d'Iſſert. ſur la Rage, 1734.

† Mead, new edition, publiſhed at Edinburgh 1775, p. 23. 32. 59. Bracken; the Art of Farriery improved, p. 309.

ſpaſmodicas contractiones, agunt, et hoc modo cerebri cerebellique functiones perturbant, ſanguinis circulationem commovent, febrem, delirium, caeteraque ſymptomata inducunt. Sed, utrum acidi an alkalini hi ſales eſſent, idem vir illuſtris non dixit. Qui, ſi acutis ſpiculis, acutiſve ſicis effectus edunt, quare tamdiu in ſyſtemate lateant, haud facile explicatu erit. Quare non tenera nervorum extrema, quibus protinus applicantur, ſtatim afficiunt, ut accidit, quum alia irritantia et ſtimulantia corpori admoventur?

Cantharidum ſales acres, viperae, tarantulae, apium, et omnigenorum anguium venena, temporis puncto, in partibus, quibus admota ſint, effectus edunt, et ab his in alias ſyſtematis partes vagantur, ubi ſymptomata, prout virus plus vel minus valeat, excitant; et aliquando mortem, aliquando nihil praeter inflammationem localem, inducunt. Contra, in hoc caſu, vulnus nullo exquiſito dolore, nullo inſolito tumore ſtipatum, aeque cito ac caetera ejuſdem magnitudinis vulnera, perſanatur.

Ex his multiſque aliis argumentis, quae contra hanc theoriam adferri poſſunt, eam minime ad naturam effectuſque hujus veneni illuſtrandos valere, conſtat.

Aliquid igitur aliud quaerendum eſt, quo qualitates, indolemque hujus rei oſtendamus, et naturam accuratius perpendamus. Quamobrem pauca de hac re, ſed ſumma diffidentia, ſummaque verecundia, proferam; at, priuſquam cardinem rei attingam, quaedam communia breviter proponam.

1. Venenum ſalivae ineſſe, utpote quod mille obſervationibus confirmetur, pro conceſſo habeo.

2. Hoc

2. Hoc virus, quoad ejus naturam, et effectus ab omnibus aliis venenis et contagionibus prorſus differt.

3. A putridis proprietatibus alienum eſt.

4. Non cum aëre ita commiſceri poteſt, ut hominum corpora morbo afficiat.

5. Fixum eſt et minime volatile, ut ex quarta propoſitione, et quod ſaliva ſiccata, et aëri jamdiu expoſita, rabiem inducere poteſt, apparet.

6. Denique, pro certo habeo, ſolum certumque remedium prophylacticum adhuc inventum, excepta membri aut partis reciſione, eſſe terram abſorbentem vel calcariam, ut poſtea confirmare nitar.

His praemiſſis, illuſtriſſimo viro Richardo Mead venenum aliquid naturae ſalinae habere, ob multas et varias rationes, quodammodo adſentio. Sed, praecipue ob methodum morbi medendi, vel potius praevertendi, adductus, acidum cauſam eſſe aſſerere velim.

Quo autem modo hoc gignatur, non dicam, potius re vera contentus, quam quomodo effectus tam mirabilis fiat, explanandi cupidus.

Multa huic opinioni faventia mihi occurrunt. Primoque hydrophobicum, ab omnibus aliis venenis et contagionibus, hoc differt, quod putredinis ſymptomatis nunquam cauſam praebet. Primo quidem morbi congreſſu, animi dejectio et virium proſtratio adſunt; ſed paulo poſt, robur corporiſque vires, ut in caeteris maniacis, incredibiliter augentur *. Sanguis miſſus et jam concretus, nulla putredinis ſigna prae-

ſe

* Mead, edition publiſhed at Edinburgh 1775, p. 58.

ſe fert, et plus ſanguinis hoc in morbo, quam in illis aliis, etiam abſque virium ingenti defectu, detrahi ſolet. Contra, quum putridis affectionibus implicitum corpus eſt, ad uncias quindecim vel viginti mittere ſanguinem, eſt hominem in ſummam debilitatem projicere, imo etiam trucidare.—— 'I ſhould 'liken,' ait Huxham †, 'the action of the morbific 'effluvia in the former, to that of the poiſon of the 'viper, which immediately affects and deſtroys the 'texture of the blood-globules, and brings on a ſpeedy corruption—But, in the latter, to the virus of a 'mad dog, which works but ſlowly, and ſeems primarily to affect the lymph and ſuccus nervoſus, 'and manifeſts no ſigns of putridity, at leaſt, till the 'very cloſe of the tragedy.' Porro, maxima pars contagiorum a putrefactione aut oriuntur, aut ea multum augentur. Miaſmata paluſtria, putrida fermentatione vegetabilium animaliumque, ſi non oriuntur, ſaltem foventur et excitantur. Unde in calidis, quam aliis regionibus, humiditate et quodam caloris gradu miaſmata ſuſcitantibus, febres intermittentes ſaevius et latius graſſantur. Effluvia humana, vel, ut ſtrictius loquar, contagium, ab hominibus, quos putrida mala, ut dyſenteria, peſtis, febris carcerum putrida obruerint, eſſe argumenta validiſſima, confirmant. Sed hoc venenum in vivo corpore, cui nulla putredinis ſigna adſunt, dum ſyſtema nervoſum affectionibus laborat, ſubnaſcitur.

Fortaſſe quaeratur, quomodo acidum in corpore animalis generari queat? Licet in ſummam anima-

lis

† Huxam on fevers, edit. 7. chap. 6. p. 73.

lis oeconomia acido obviam it; tamen, ut ex variis cauſis animalium functiones perturbari et ſubverti poſſunt, ita ex acidi nimia copia frequentiſſime morbos oriri, et ſemper orituros, optimis auctoribus, et uſu quotidiano, compertum eſt. ‘ Porro, acidi * cibi ‘ copia, et lente nata acidi humoris abundantia, ip- ‘ ſum ſudorem acido † odore inficit, inque lentis non- ‘ nullis morbis ‡.’ Porro, quaedam fluidorum noſtrorum pars, exempli gratia, lac, ſaepe in aciditatem ruit. Sanguis aëris mephitici magnam copiam habet, qui acida qualitate gaudet § ; ac quaedam animalia in ſtatu naturali acidis humoribus praedita ſunt. Cujuſmodi ſunt formicae; unde venenum, quo homines et pecora afficiuntur, acidum eſſe, ſatis eſt credibile. Omnium animalium ſevo acidum ineſt. ‘ In ‘ humoribus etiam nonnullis, juniorum potiſſimum ‘ animalium, manifeſtus acor reperitur, in adipe ‘ etiam evidentior. Jus et gelu de carne vituli, ſibi ‘ relicta, acent. A butyro rancido aes eroditur et vi- ‘ reſcit, ut ab acidis liquoribus ſolet ‖.’ Idem in carnivororum ventriculis inventum eſt, quod, ex quadam mutatione in carnibus decoctis elixatiſque, oriri poteſt. Hinc patet carnivororum ſtomachos facultate acidi

* Haller. elem. phyſ. tom. 5. lib. ii. ſect. 2. p. 49.

† Leigh diſſert. p. 99. Queſnay eſſays, tom. iii. p. 62. Woodward's caſes, p. 256. 257. Salſus cum acore Otho de ſang. conſtit. n. 21. Bennet. theat. tab. ex. 29. Ludwig. patholog. p. 64. 122. A medicament. Homberg. mem. de l'acad. 1712, p. 274.

‡ Foeminae Saupiot oſſa ſponte emollita ſunt Navier amoliſſ. des os. p. 62. Acidus ingratus in febre anomala, Grainger, febr. Bat. p. 33.

§ Prieſtley Obſerv. on fixed air, vol. 1. part. 1. ſect. 1. p. 31.

‖ Haller. element. phyſ. tom. 2. lib. 5. ſect. 2. p. 93.

acidi generandi praeditos eſſe ; quod procul dubio ei putredini, cui, ab eorum victu animali putreſcenti, et ex longa ſaepe inedia orienti, aliter ſemper obnoxia forent, reſiſtit. Hinc homines a Deo Optimo et Maximo, cibis ex materia vegetabili animalique confectis deſtinatos, colligendum eſt.

Quinetiam hoc venenum ſpaſmos convulſioneſque excitat, et acidum eoſdem effectus ſaepiſſime inducere, neminem, qui medicinae paulo peritior ſit, fugere certe poteſt. Nihil frequentius ad nervorum vellicationes gignendas, in teneris infantibus, quam acidum in primis viis latens, conducit. Eorum ventriculis acidum ineſſe ex materia, ſupra et infra rejecta, manifeſtum eſt. Quin et idem hoc acidum his ſpaſmis ſolum anſam praebere, ſiquidem tuto citoque per alkalina, et, prae caeteris, abſorbentia tolluntur, haud dubitarem dicere.

Illuſtris Cullenus, de acidis et proprietatibus refrigerantibus loquens, haec verba habet *. ‘ This ‘ cooling quality of vinegar may go ſo far as to imi‘ tate the effects of the gas ſylveſtre, and prove ſpaſ‘ modic, and have all the conſequences of an acid ‘ generated in the ſtomach itſelf.’

Venenum acidis dotibus gaudere, a ratione medendi ſuſpicio eſt. Nec aliter, quo pacto medicamenta, quae inter omnia maxime eminent, ſuos effectus, veneni viribus occurrendi, edant, intelligi poteſt. Si vero acidum ſit, ut nunc veriſimile videtur, nihil eſt clarius, nihil manifeſtius, quam ejus modus operandi.

Remedium, quo ſeptentrionales Angliae incolae, pro medicamento prophylactico, et cum feliciſſimo et fauſtiſſimo

* Cullen Mat. Med. p. 312.

fauſtiſſimo exitu, ut experientia diutina docuit, ſemper uſi ſunt; pene totum e creta, ſeu quadam alia terra abſorbenti, conſtat.

Hoc medicamentum nullis proprietatibus, quibus in noſtrum ſyſtema, et praecipue in genus nervoſum, ſuos effectus edere poſſit, niſi vi abſorbenti, et forſan aſtringenti quadam qualitate, per ſuam cum acidis conjunctionem acquiſita, praeditum eſſe, cultoribus medicinae notum eſt. Idem omnia acida, ſive vegetabilia, ſive mineralia, ſive denique animalia, penitus deſtruit; imo cuilibet materiae, in ſtatu fermentationis admotum, acidorum generationi obviam it; ut experimentis a celeberrimo Equite Pringelio, viro, qui optime de literarum republica meruit, inſtitutis, clare conſtat *.

Ejuſdem experimenta, hoc medicamentum nihil profuturum eſſe, ſi virus putridis alkaliniſve particulis gaudeat, quia creta revera ſeptica eſt, demonſtrant †.

Creta acida, tam extra corpus quam in primis viis, abſorbet extinguitque. 1. Eandem has vires in acida, in genere ſanguifero exiſtentia, haud exercere poſſe, objici poteſt; et, ſi poſſit, 2. Quare igitur, ubi adſint hydrophobiae ſymptomata, non morbum tollit? Prima objectio nihil valet. Quare non eoſdem effectus in ſyſtemate, quam extra, edere poteſt? Varia et valida argumenta talem ſententiam confirmant ſtabiliuntque. Sulphur mercurio, antimonio, et forſan arſenico, vim acrem operandi adimit, ſive intra, ſive extra corpus, illis admiſceatur. Mercurius hoc mo-

E do

* Pringle's Diſeaſes of the Army, appendix, paper 3d, expt. 24.

† Ibid. exp. 23. 25.

do in virus * venereum agit, et ſic fortaſſe calx viva, alkali cauſticum, et aër mephiticus, calculos diſſolvunt. Porro, quamvis creta caeteraque abſorbentia non aqua penitus diſſolvuntur, tamen eorum particulae minutiſſime dividuntur, per totum fluidum diffunduntur, et diu in ea ſuſpenſae manent. Quin et quaedam particulae tam intime aquae admiſcentur, ut cum ea ſimul per chartam bibulam † tranſeant; cujus pori aeque parvi ſunt, ac vaſorum lymphaticorum, vel lacteorum oſcula. Et, quoniam abſorbentia haec haudquaquam acria ſunt, quare non a lacteis abſorberi poſſunt? Multa medicamenta aeque indiſſolubilia, acrioraque, in noſtrum ſyſtema intrant. Vaſa lymphatica ſaepiſſime terram calcariam vehere, certum eſt. Celeberrimus noſter Monro ‡ experimentis argumentiſque probat, terram oſſium frequenter abſorberi.

Sic opinatur clariſſimus De Haen §. ‘ Quaeri hic ‘ poteſt, num omnes illa cretacea materies tantum-‘ modo a ſolidis humani corporis detritis? an vero ‘ dentur alimenta, potulentaque, quibus ſubtiliſſima ‘ haec terra contineatur; quae idoneo vehiculo miſ-‘ ta, lacteorum oſcula ſubeat, cum ſanguine commiſ-‘ ceatur, ab eodem per urinam abluatur? Sane regi-‘ ones, in quibus calculoſos vix invenire eſt, ut, v. g. ‘ multi Lombardiae loci, ejuſmodi ſuggerunt ſuſpi-‘ cionem.’

De

* Duncan's treatiſe on the action of mercury in the venereal diſeaſe.

† Home praelect.

‡ Monro praelect.

§ De Haen Rat. Med. tom. 2. de Calculo, Uva Urſ. &c. cap. 5. p. 75.

De quibus qui plura ſcire et certiores fieri ſtudeant, eos ad obſervationes Culleni *, Morgagni †, et Sauvageſii ‡ relego; qui, terras calcarias vel generari, vel in noſtrum ſyſtema intrare poſſe, obſervando, oſtenderunt. Hi peritiſſimi auctores multa exempla memorant, quibus terra calcaria a pulmonibus per aliquot annos copioſe expueretur.

Sic etiam ait celeberrimus Fordyce. 'Sometimes 'a quantity of calcarious earth is found in the u-'rine §, ſuſpended by mechanical mixture, or at 'leaſt not combined with an acid.' Si quis tam dubius, tamque incredulus, exiſtat, qui, quae jam dicta ſunt, neget; tamen et ille in eam ſententiam concedet, has terras calcarias acidis ſaturatas facile abſorberi poſſe. Et nemo ſcientiae chemicae gnarus inficias ibit, acida diverſa, varia corpora, diverſis modis, attrahendi vim poſſidere. Acidum igitur, de quo contendimus, majore vi terrae calcariae ſe conjungere, quam acidum in ventriculo exiſtens, et hinc decompoſitionem fieri poſſe, aequum eſt concludere. Creta acidum, cui unitur, fugat, et virus rabiei caninae petit. Ad ſummam, minime dubitandum eſt, quin creta et caetera abſorbentia in acidum, vel intra vel extra corpus, ſuas vires exerere poſſint.

Quam rem ſequentia maxime confirmant; 'An 'eminent ¶ practitioner at Leyden has of late uſed 'the

* Cullen. praelect. de Haemopt.

† Morgag. de cauſ. et ſedib. morb. epiſt. 15. art. 19 20, 21, 22, 23. Schenckius, lib. 2. de pulmonibus, p. 227.

‡ Sauvag. Noſ. Method. tom. 2. p. 456.

§ Fordyce Elem. Pract. Phyſic. 8vo. p. 33.

¶ Med. Com. Edin. vol. i. p. 325.

'the oculi cancrorum with great ſucceſs in the cure 'of fluor albus. He gives this medicine, to the quan- 'tity of half an ounce in a day, and obſerves, that it 'is particularly ſerviceable in that ſpecies of fluor 'albus, where the acrimony of the diſcharge is ſo 'great as to corrode the parts.' Quaenam eſt natura materiei leucorrhoeae? Quomodo agunt oculi cancrorum? Certe viribus aſtringentibus aut antiſepticis, quum experimentis Joannis Pringelii ſepticis dotibus inſtructos eſſe, compertum eſt, morbum non tollunt.

Objectio altera, quae validior eſt, minime tamen valet ad noſtram opinionem refutandam. Nam, quum primum ſymptomata morbi ſeſe oſtendunt, venenum in ſyſtema nervoſum ſuos effectus edidit. A quo totum fluidum nervoſum vitiari veriſimillimum eſt. Tale igitur medicamentum nihil aut parum boni praeſtare, in ſyſtema nervoſum penetrando, quia illuc penetrare nequit, ſed antequam illuc acidum venenum pervenit, et dum in ſanguine, aut lympha latet, in id agendi copiam terrae calcariae praebet.

Haec argumenta reſque verae ſunt quae in hanc me opinionem perpulerunt. Hacque tenus hujus veneni naturam inveſtigare, vel potius de ea conjecturas facere, qua nihil obſcurius, nihil difficilius, nihil majore caligine vel tenebris obrutum eſt, conatus ſum. Quod, ſi in re tam difficili, tamque ardua elaborando, erraverim, at 'Humanum eſſe errare', memineris velim. Certe eadem non aequo jure mihi, quae illuſtriſſimus Pringelius iis, qui ſibi acidam ſcorbuti ſpeciem eſſe finxerant, objecit, objicienda ſpero. Is,

de

de ſcorbuti natura agens, dicit *: ‘ I cannot, for in-
‘ ſtance, ſee what relation the various kinds of ſcurfs
‘ and tetters (which are ſpecies of the leproſy) have
‘ to the diſeaſe of ſailors; or how thoſe who admit
‘ of putrefaction for one cauſe of the ſcurvy, ſhould,
‘ at the ſame time, acknowledge an acid acrimony
‘ for another. It would ſeem as if they had been led
‘ into this laſt inconſiſtency, by obſerving how ſer-
‘ viceable the raphanus ruſticanus, the cochlearia, and
‘ the like plants, had been in the cure. For, as all
‘ thoſe were deemed to be of an alkaline or putrefying
‘ nature, an acid ſpecies of ſcurvy ſeems to have
‘ been invented, in order to account for their virtues.
‘ But, from the experiments laid before the ſociety,
‘ it appears, that thoſe vegetables are real antiſep-
‘ tics †, and therefore poſſeſſed of qualities very dif-
‘ ferent from what thoſe reſpectable authors imagi-
‘ ned, when they conſidered their alkaline parts as
‘ ſeptic, and their reſolution, in heat and moiſture, as
‘ tending to putrefaction only, and not to fermenta-
‘ tion.’

CAPUT VIII.

Cauſa Proxima.

Hujuſce morbi cauſa proxima manifeſte in ſyſtemate nervoſo haeret, et ex materia quadam extranea in

* Pringle's Diſeaſes, appendix p. 93.
† Ibid. expt. 11. 20. 25. 38. 5.

in corpus recepta, cujus naturam ſupra explicavi, ortum deducit. Intimae ſyſtematis nervoſi ſtructurae cognitio adeo deficit, ut certam rationem, qua venenum, ſive acidum, ſive alkalinum, ſive cujuſcunque generis, operetur, non indagare poſſimus. Quod, cum ita ſit, nihilo tamen minus illius impetum ad hoc ſyſtema referendum eſſe, ut ſpaſmi et convulſiones clare demonſtrant, credibile eſt.

Cum enim morbus primo per languorem, laſſitudinem, appetitum proſtratum, ſolitudinis deſiderium, aliaque debilitatis ſigna, ſeſe manifeſtet; venenum ad claſſem ſedantium referre, haud ſine ratione eſt. Convulſionum vero ſpaſmorum, ſummaeque irritabilitatis * ſymptomata, illud ſuos in nervos, maximam mobilitatem inferendo, effectus edere, et inde hos motus inordinatos et actiones immanes, a ſtimulis etiam leviſſimis, oriri, argumento ſunt.

CAPUT IX.

De Diagnoſi.

Illuſtriſſimus noſter praeceptor Franciſcus Home, de hoc capite, in egregio ſuo opere, cui titulus eſt Principia Medicinae, agens, ‘ Diagnoſis,’ inquit, ‘ eſt ea pars pathologiae quae tractat de ſpecifica ‘ morborum conſimilium natura et differentia. Sine ‘ hac

* Irritabilitas mihi dicitur ſolidi vivi tanta ſenſilitas, ut levibus ſtimulis in motus erumpat enormes, quibus aequabilis functionum tenor perturbetur. Inſtit. Pathol. Med. Gaub. p. 52. art. 190.

'hac ſcientia, nulla ſtabilis inſtitui poteſt prognoſis 'vel therapeia, et medicus adſtantibus ſaepe ludibrio 'fit.

'Extruitur diagnoſis omnium ſymptomatum noti'tia, ſed praecipue eorum quae ſemper morbum con'comitantur, et ob hanc characteriſtica vel pathe'gnomonica dicenda ſunt. Haec ſymptomata cha'racteriſtica in diagnoſi ſemper enumeranda ſunt.'

Nec dubitandum eſt, quin, in multis morbis tractandis, diagnoſis omnino neceſſaria ſit. Nam ſymptomata morborum ſaepe conſimilia tenus externa ſpecie ſunt, quamvis eorum naturae multum inter ſe diſcrepant, et plane diverſae medelae parent. Sed, cum hic morbus tam inſignibus, tamque diris, ſymptomatibus ſtipatus ſit, ut nemo, qui nomen medici ſibi vindicet, de eo ambigere poſſit; idcirco, diagnoſin attingere, ſeu iterum ſigna pathognomonica exponere, ſupervacuum prorſus foret.

CAPUT X.

De Prognoſi.

Poſtquam ſymptomata hydrophobiae apparuere, ſalutis fere inanes ſunt ſpes, et in univerſum nihil praeter mortem miſerrimam expectari poteſt. Sed, quoniam hanc fortaſſe cura et medicamenta quaedam tardiorem levioremque reddere, atque etiam aliquam ſalutis ſpem praebere queunt; certe ad extremum ſic remedium decurrere, quam miſerrimum aegrum ſuo

fato

fato penitus relinquere, praeſtat. Verum enim vero, exempla, quibus aeger hoc morbo implicitus convaluerit, tam pauca et rara ſunt, ut ſolorum Empiricorum inſolentiae et audaciae effraenatae, cuilibet certam ſalutem promittere, videatur.

CAPUT XI.

Symptomatum Ratio.

Quamvis hujus morbi ſymptomata varia et multa ſint, tamen ad pauca capita referri queunt: Nempe, convulſiones, fluidorum deglutiendorum difficultatem, horrorem, anxietatem, delirium, et immodicum ſalivae profluvium; ex his, et earum cauſis, alia ſymptomata minora ſuam trahunt originem.

Convulſiones. Ita conſtructum ab optimo et ſummo Opifice corpus humanum eſt, ut ex internis inſitiſque viribus, abſque ullis ſtimulis aut potentiis externis, motus et actiones perficiat. Haec interna vis procul dubio eſt animus, cujus imperio corpus ſubjicitur. Exempli gratia, animus vult, ut certi muſculi membraque in actionem cieantur, eamque voluntatem motus ſtatim ſequuntur. Quod ita fit: Animi quaſi mandatum ad hos muſculos per nervos, velut internuncios, defertur. Cui rei idoneus animi ſimul et corporis ſtatus requiritur. At, ſi aut animus, aut corpus, aut ambo, male ſe habeant, tum, ſine mentis conſenſu, motus inordinati, qui involuntarii vel ſpaſmodici vocantur, exoriuntur. Neque tamen in hoc,

ut

ut in altero caſu, hi motus non a fluidi nervoſi, ſive poteſtatis nervoſae in muſculos influxu, naſcuntur. Cum diverſae corporis noſtri partes muſculis, variis officiis ſubſervientibus, praeditae ſint; ita, ſi vis nervoſa ſolummodo in muſculos, crura vel brachia flectentes, impellatur, membrum vehementer contractum fit, et muſculi extenſores longiores redduntur. Haec muſculorum contractio violenta et invita, ex quadam nervorum laeſione, vel quodam ſtimulo extrinſecus applicato, oriri poteſt; illa effectus vehementiores diuturnioreſque excitat; hic plerumque effectus fugaces edit, qui, cauſa ablata, ſtatim evaneſcunt.

Spaſmi autem vehementiſſimi oriuntur, quum ſtimuli acres nervis ſummopere irritabilibus et mobilibus applicantur, ut in hoc morbo plerumque uſu venit.

Fluidorum deglutiendi difficultas, manifeſte a muſculorum, deglutitioni ſubſervientium, convulſionibus pendet; quibus efficitur, ut humores nulli in oeſophagum recipiantur. Quare autem haec deglutiendi difficultas ſolum inter bibendum naſcatur, haud facile explicatu, et forſitan clare et recte non omnino, explicabile eſt.

Oeconomiae et ſtructurae corporis humani prudentibus optime notum eſt, certos ſtimulos nervis unius muſculi ſani applicatos hunc irritare, et in vehementes contractiones ſpaſmodicas compellere; cum eoſdem ſtimulos, alterius muſculi nervis applicatos, idem effectus minime ſequitur. Celeberrimus ille vir Hallerus, de motus animalis phaenomenis agens, haec habet *. ‘ Videtur etiam, alias corporis partes

F ‘ aliter

* Haller. Elem. Phyſ. op. mag. tom. 4. lib. 11. p. 466.

'aliter ab iiſdem ſtimulis adfici. Ita veſica acrem 'urinam tolerat, injectam tepidam minus commo'de fert. Ventriculus antimonio ad vomitum cie'tur, quo oculi non irritantur.'

Pari ratione, in rabie canina, ubi muſculi et nervi a ſanitate tam longe abſunt, hoc mirabile phaenomenon pro ſua cauſa, irritamentum quoddam, ab humoribus ſolis ſuppetens, agnoſcere poteſt. Illuſtriſſimus Whytt, in ſuo egregio de vitalibus et involuntariis motibus opere, multorum ſtimulorum mentionem facit, qui diverſis muſculis admoti varios et valde diverſos effectus ederent. 'Cold water, which is very 'agreeable to the nerves of the ſtomach, excites vio'lent coughing, as often as it gets into the wind-pipe. 'Light, which by irritating the retina occaſions the 'contraction of the pupil, does not act ſenſibly, as a 'ſtimulus, on any other part of the body. Although 'an injection prepared with corroſive ſublimate, oc'caſions conſiderable pain, when it is introduced in'to the urethra, yet neither it, nor the urine, excite 'any convulſive contractions of the muſculi accelera'tores urinae, as the ſemen does, although it is of a 'ſoft unctuous nature, and poſſeſſed of very little 'acrimony *.'

Cui opinioni longe diverſa invaluit. Qua ad humores hauriendos majore vi, atque vehementiore muſculorum actione, quam ad firma devoranda, opus eſſe contenditur †. Nec epiglottidem ſpaſmo affici poſſe; hinc humoris pondus ad eam convulſionemque ſuperandam,

* Whytt of the vital and other involun. mot. 8vo, p. 22. 4to. p. 11.

† Mead. new edit. pub. Edin. 1775, p. 61.

randam, et epiglottidem deprimendam, non ſufficere; et ſic paululum aquae tracheam intrare et ſuffocationem minitari, non eſt veriſimile. E contrario, panis aut firmi quidvis epiglottidem deprimit, laryngem accurate claudit, et abſque ullo ſuffocationis periculo in oeſophagum viam ſibi aperit. Quae res in quibuſdam caſibus certiſſime ſeſe habet; ut ſequens exemplum clariſſime demonſtrat *. Quae licet ita ſint, nihilo tamen minus in hoc malo multa et graviſſima argumenta mihi perſuadent, hauriendi humores difficultatem, ex quadam irritatione, qua fluida omnigena praedita ſint, pendere.

Primo, in morbi hiſtoria nulla cujuſvis in gutture affectionis, priuſquam liquores admoveantur, mentio fit. Sed, cum primum aeger bibere conatur, non tantum gutturis, ſed etiam aliarum corporis partium, muſculi

* Sic vidit Tulpius, in muliere quinquagenaria, poſt vomitum, vertiginem, ac ſpaſmum cynicum, tam pertinaciter reſolvi deglutitionis muſculos, ut ne guttulam quidem tranſmittere poſſet, licet nec dolor, nec tumor, nec ulla ipſam urgeret anguſtia; unde etiam ſeptima die periit. Huic affine malum ſatis mirabile vidi in muliere quadraginta quinque annorum, caeteroquin ſaniſſima. Dum enim ante novem menſes optimo valens appetitu prandium ſumeret, mirabatur, quod, abſque ulla cauſa praegreſſa, ſubito impediretur deglutitio; nullum tamen dolorem ſentiebat, nullus tumor apparebat. Medici et chirurgi in conſilium vocati tentaverant plura remedia, neque tamen integre potuerant debellare morbum: Manſerat enim tale deglutitionis impedimentum, ut liquida nullo modo, ſolidas vero offas, imprimis majores, tranſmittere poſſit. Senſim tamen eo uſque in melius mutabatur morbus, ut, dum me conſuleret, novem jam elapſis menſibus a primo morbi initio, liquida potuerit quandoque deglutire, ſi uncias quinque vel ſex ſimul et ſemel ingereret quam ſubitiſſime. Parvam vero liquidi quantitatem nullo modo deglutire valebat. Van Swiet. tom. 2. com. in aph. 818 p. 702.

muſculi convelluntur. Atque Richardo Mead, Sauvageſio et aliis teſtantibus, multi, ſaltem ſub morbi initium, nequaquam aquae viſum expaveſcunt, neque a liquoribus abhorrent. 'As to the hydrophobia *, the 'patient at firſt has no dread of water, nor any aver- 'ſion to liquors. On the contrary, he ſees them with 'pleaſure; being thirſty, he deſires drink: But 'then ſoon wonders, what ſhould be the reaſon that 'he is not able to take it. He contrives ways to do 'it, by endeavouring to ſuck through a quill, &c. 'but ſoon cries out, it is impoſſible. When aſked, 'why? He anſwers, It will not go down, it ſtrangles 'him; and begs to be excuſed trying any more.' In nonnuliis etiam caſibus, aquae viſum expaveſcit aegrotans, priuſquam bibere conatus eſt. 'Hydrophobus † 'ille, cujus meminit celeberrimus Sauvages, ſenſit 'ſe non poſſe ferre conſpectum aut attactum aquae, 'dum ſcyphos eluere vellet; juſculum tamen obla- 'tum adhuc deglutire potuit, ſed cum moleſtia.'

Secundo, ſemper ſpaſmos, humorem in aegrotantis conſpectum dando, inducere poſſumus. Quo ſublato, illi brevi prorſus evaneſcunt.

Tertio, cauſam proximam ex aucta mobilitate et irritabilitate ſyſtematis nervoſi pendere, compertum habemus. Sic muſculi leviſſimis ſtimulis, qui nullum effectum in corpore ſano edunt, convelluntur. Aër frigidus, lucernae lux, jubar, corpora plurimum nitentia et ſplendentia; forium inter aperiendum vel claudendum ſonus, in nonnullis aegrotantibus, aeque ac aqua, eadem ſymptomata excitant. Quos tamen omnes

* Mead, new edition, pub. Edin. 1775.

† Van Swiet Com. in aph. 1138. tom. 3. p. 555.

omnes effectus ex quadam irritatione, ſyſtemati nervoſo applicata, oriri, haud ambigitur. Quae igitur cum ita ſint, difficultatem hauriendi, convulſionum ex aquae ſtimulo orientium, et minime ſpaſmorum prius exiſtentium, effectum eſſe veriſimile eſt.

Quaecunque autem cauſa hujus phaenomeni ſit, (quamvis prior opinio, nempe, irritamentum quoddam humoribus ineſſe, quod ſpaſmos, &c. gignit, ad ſcopum propius mihi accedere videtur) humoris conſpectum vel etiam mentionem eadem ſymptomata excitare, non eſt mirandum. Animus enim mirabiliter actiones noſtri corporis regit, et mirus ſane inter corpus et mentem conſenſus eſt. Quo certe fit, ut idea eundem effectum, ac res ipſa, edat. Quam rem mille exempla, huic prorſus analoga, firmant. Multos, qui, poſtquam ſemel tartarum emeticum, ipecacuanham aut alia medicamenta emetica ſumpſerint, ſemper poſtea horrore vomituque, ad emetici conſpectum, vel etiam mentionem, corripi, neminem latet. Condiſcipulus Zacuti caſeum ita averſabatur, 'ut ſyncopen ab ejus odore ſaepe incurreret; a ſociis per jocum oblato hoc cibo, ſtatim cum livore 'faciei, ſtertore ſuperveniente, cum pulſu parvo, 'mortis imaginem repraeſentabat; at, ſpuma excreta 'ex ore more epilepticorum, ad vitam revocatus eſt *.' 'I like cabbage very well now,' ait celeberrimus Alſton, 'but remember when the ſmell of one was 'hateful, and diſpoſed me to vomit †.'

Nec

* Sauvag. Noſ. Method. tom. i. p. 673.

† Alſton's Mat. Med. vol. i. lect. 4. p. 20.

Nec quiſquam ignorat, grati et jucundi cibi odorem, conſpectum, vel etiam commemorationem *, ſalivae profluvium in jejuni hominis ore excitare, et ita quidem, ut apud vulgus haec nota res locum proverbio praebuerit. 'It makes my mouth water.' Illuſtriſſimus Boyle † hominem memorat, cui diverſorium, ubi caffea parata venalis erat, forte praetereunti, haec, quamvis olim abſque ullo incommodo bibi ab illo ſolita, vomitum moveret. Sed, en mirabile exemplum ad hunc ſcopum maxime pertinens, et quod noſtrae opinioni certiſſimam fidem facit §. Petrus ille magnus, Ruſſiarum Imperator, a juventute tam vehementer aquam abhorruit, ut, abſque ſudore gelido et nervorum diſtentionibus, flumen tranſire nequiret. Cujus rei cauſa ſic memoriae prodita eſt; eum, quum quintum aetatis agens annum, rheda cum matre prope flumen veheretur; cataracto vel aqua cum ſonitu in praeceps ruente in matris gremio dormientem adeo perterritum, ut febre ſtatim corriperetur, nec aliquot poſt annos vel ſtagnum, nedum flumen, abſque ſummo terrore et convulſionibus videre ſuſtinuiſſe. Multa hujuſmodi exempla ‡ eodem pertinentia adduci poſſent; ſed haec ſufficere videntur.

Horror in variis morbis, praeque caeteris, in febribus occurrit. Idem ſaepenumero a frigore exoritur, et plerumque ſenſum frigoris comitem habet. Vehemens

* Haller. Elem. Phyſ. tom. ii. lib. 7. p. 440.

† Boyle's Uſefulneſs of Experimental Philoſ. part 2. p. 260.

§ Hiſt. Ruſſ. Emp. under Peter the Great, Volt. vol. 1. p. 128.

‡ Cullen's praelect. de Epilepſia et de Inſtit. Med.

Pari modo, inquit Hallerus, ut conſpecta tabula laſciva, aut odor demum peculiaris ad venerem, et homines inſtigat, et demum animalia. Haller. Elem. Phyſ. tom. iii. lib. 9. ſect. 4. p. 461.

hemens in tremorem tranſit; qui pro ſua cauſa paralyſin aut partis aut totius ſyſtematis agnoſcit, et nihil ſaepe aliud eſt, quam certamen, ex continuata debilitatis et poteſtatis medicatricis naturae alternatione, oriens. Sed, in hoc caſu, horror ex ſpaſmodica vaſorum extremorum conſtrictione, et haec iterum ex irritatione, pendet. Rurſus irritationis, qua horror excitatur, cauſa, humoris vel conſpectus vel mentio ſaepiſſime eſt. Quae ratio opinionem antea traditam corroborat, difficultatem, nempe, deglutiendi a convulſionibus, irritatione humoris effectis, originem ducere.

Vomitus in aliis morbis alias cauſas agnoſcit. Aliquando ex acri materia in ſyſtemate genita, ut in cholera morbo et putridis febribus, fit; aliquando ex acri materia in ventriculum aſſumpta; aliquando ex mera ſtomachi muſcularium fibrarum debilitate, ut in ſyncope et dyſpepſia fit; aliquando ex totius ſyſtematis atonia, ut in febre typhode incidit; idem denique e ventriculi ſpaſmis, cum nullae aliae cauſae in corpore ſubſunt, oritur. Et, ni fallor, in rabie canina, qui ex mobilitate et irritabilitate ſyſtematis nervoſi pendet, ſpaſmus cauſa vomitus eſt.

Anxietas autem ſic mihi explicabilis eſt. Ut omnes corporis humani actiones facile, jucunde, et debito ordine perficiantur, neceſſe eſt ſanguinis circuitum nulla in parte impediri. At, ſi ſanguis ex quavis cauſa, puta, ex frigore, ingenti debilitate, ſpaſmis, moerore et terrore in minima vaſa ſuperficiei externae non impellatur, is circa cor et pulmones accumulatur. Hinc anxietas, ſomni inquieti, ſuſpiria, debi-

litas,

litas, cordis palpitationes, ſpirandi difficultas, et aliquando etiam mors.

Hiatus oris ſub morbi finem, quo tempore muſculi vultus et oris, ob continuos et immanes ſpaſmos, ſuum tonum penitus amiſerunt, et quaſi paralytici deveniunt, ſupervenit. Hinc maxillam inferiorem non ſuſpendere aegrotans poteſt; quae ideo ſua gravitate delabitur. Et fortaſſe ſtridor dentium, qui mordendi deſiderium vocatur, ſubito vis nervoſae in hos muſculos influxu, naſcitur. Eque eadem cauſa, ſcilicet, muſculis relaxatis, lingua extra os eminet.

Vox rauca et inſonora, hanc explicationem recipit: Ut vox clara et harmonica ſit, opus eſt muſculos et laryngis cartilagines juſtum intentionis humiditatiſque gradum habere. Quoniam vero, ex ſymptomatum hiſtoria, haec organa citiſſime et frequentiſſime convulſionibus affici, addiſcitur; ideo muſcularium fibrarum tonus perit. Muſculique pene paralytici, et ex difficultate, tum alius cujuſvis humoris, tum ſalivae deglutiendi, aridi deveniunt, et vocem modulari nequeunt.

Delirium auctores plerumque omnes, auctae actioni encephali vaſorum, vel cerebri aut ejus membranarum inflammationi, tribuendum eſſe contendunt. Eaque cauſa in variis morbis, praecipue febribus inflammatoriis, certe ſubeſt. Caeterum, in quibuſdam aliis, res non ita ſeſe habet. Et, quod ad hunc morbum attinet, delirium non ex inflammatione aut vaſorum aucta actione, quia hic non ſemper ſubeſt, ſed per intervalla ſolummodo, cum aegrotans humore et caeteris irritationis cauſis urgetur, reverti ſolet, oriri veriſimile eſt. Ob quam cauſam, noſtri celeberrimi

celeberrimi Culleni, majorem vel minorem cerebri, cerebellique excitationem, delirii cauſam judicantis, doctrinam ſequendam arbitror. Si quis autem de hac re certior fieri velit, eum, ut praelectiones Culleni, vel diſſertationem inauguralem de intermittentium cauſis ab eruditiſſimo, et nuper in hac academia ſtudioſo alumno, medico Boudlar editam, ubi haec theoria fuſe et eleganter exponitur, perlegat monemus. Quod cum ita eſſe videatur, tamen ſub morbi in hoc caſu finem, inflammatio aut vaſorum cerebri aucta actio delirium exſuſcitare poteſt; ſi quidem, continuatis muſculorum ſpaſmis, ſanguinis circuitus impediri, ipſe in vaſa cerebri magna copia impelli, et hinc inflammationes, diſtentiones, et delirium oriri, poſſunt.

Fluxus ſalivae auctus ut explicetur; ni fallor, ſalivae ſecretio non revera multum augetur; ſed tantum res ſic ſeſe habere videtur, quia aeger non deglutire poteſt, et quod ſpaſmi et oris hiatus ductus excretorios glandularum ſalivalium comprimunt, et ſic excretionem adaugent. Unde ſaliva diu ore retenta, ibi agitata et aëri commiſta, ſpumae ſpeciem prae ſe fert.

CAPUT XII.

Medendi, vel potius curandi, Methodus.

Hujus morbi curandi methodus in duas partes recte dividitur. Prior apud auctores Prophylactice nominatur,

minatur, et omnia, quibus venenum in ſyſtema receptum et ſanguini admiſtum prius depellatur aut dometur, quam ſuas vires exerat et ſymptomata rabiei moveat, comprehendit; poſterior ea tractat, quae ad ſymptomata tollenda, aut ſaltem levanda, maxime pertineant.

E quibus methodus prophylactica hic maximi momenti eſt, et in ea ſpes ſalutis praecipue ſita eſt. Eoque de ea fere ſolum hic agetur.

Prophylactices duo conſilia ſunt,

1. Ex ſyſtemate venenum quam primum expellere; quod, ſi fieri non potuerit,

2. Ejus viribus obviam ire, et ſic effectus noxios praecavere.

Primo conſilio multa et varia remedia reſpondent, ſed quae magis ad chirurgi partes quam medici pertinent; ita tamen ut medicus, remedia, tempora, et eorum adminiſtrandorum modum ſcire debeat, praecipiatque; quamvis illius mandata exſequi chirurgi ſit.

Multi medici, tum antiqui *, tum recentiores †, ut quamprimum totus locus, cui venenum admotum ſit, una cum vicinis, vel excidatur vel magnis profundiſque ſcarificationibus pertundatur, quibus magnae et valide trahentes cucurbitulae admotae ſint; dein vulnera bene muria, ex ſale, aqua et acido compoſita, ſoveantur, praeceperunt.

Alii,

* Galenus de ſectis, ad eos qui introducuntur, cap. 8. Chart. tom. ii. p. 293. Dioſcorides Theriac. cap. 2. p. 424. Celſus de Medicina, lib. 5. cap. 27.

† Palmarii de morſu canis rabidi lib. cap. 3. p. 336. 337. Hildanus Centuria 1. Obſerv. Chirurg. 87 p. 66. Boerhaavius, aph. 1143.

Alii *, unguentum mercuriale, cauſtica medicamenta †, imo etiam ferrum candens, laudaverunt. Nec inficias ibo, quin haec ſaepe corpori venenum ademerint vel ejus vires penitus perfregerint, et ſic alterutra ratione morbo efficaciter occurrerint. Cum vero ſaepe accidat, ut homini, qui contagium ſuſceperit, non adſit chirurgus, et ſaepe partibus haud extirpationi aptis morſus inciderit; et talis medendi methodus multum porro doloris et difficultatis adferat; ideo nunc, eoque magis, quod medicamentum tam efficax tamque ſimplex nobis in promptu eſt, ab omnibus opus chirurgicum tandem fere rejicitur. Adverſus autem ſcarificationem et cauterium, ſive potentiale, ſive actuale, hoc inſuper urgendum eſt, quod nihil, niſi ſtatim poſt morſum applicata, prodeſſe poſſunt. Venenum ſubtiliſſimum tam cito ſyſtema penetrat, ut nullo chirurgico auxilio, niſi membro reciſo, quod doctiſſimus et peritiſſimus hujus ſeculi medicus commendavit ‡, amoveri poſſit. Perpaucos autem remedium tam crudele, tamque dolorificum, praeſertim ſi membro majori virus forte admotum ſit, paſſuros eſſe, ſcio. Quin et in primis difficile exploratu eſt, cum animal vulnere aut ſaliva alteri rabiem inferre viſum ſit, an ipſum ante morſum pro certo rabidum fuerit. Et, ſi hoc vel maxime explorari poſſet, tamen etiam ambigi poteſt nec liquido apparere, quin rabidus ille, puta, canis, ſic mordere potuerit, ut nulla veneni pars corpus alterum penetraret. Sed recidere tamen membrum, quamvis crudele

* Sauvag. Noſ. Method. &c. De Hydrophob. tom. ii. p. 236.

† Galenus in loco cit. Dioſcorid. loco cit. Palmarius loco citat.

‡ Sauvageſius Diſſert. ſur la Rage.

crudele ac terribile videri poterat, nihilominus, priuſquam id remedium, de quo poſtea dicetur, exploratum eſt, optimum ex omni copia erat.

Alii lavationem frigidam frequentem laudarunt, alii calidum in coelum, pro remedio prophylactico, quo conſilio dicere nequeo, tulerunt. Ex omnibus vero, longo et quotidiano uſu edoctus, nihil unquam profuiſſe compertum habeo. Sed haec hactenus. Jamque reſtat, ut ad ea, quae ſecundo conſilio reſpondent, viribus, ſcilicet, veneni obviam ire, et ſic ejus effectui occurrere, veniamus. Eorum, quae ad hoc conſilium ſpectant, de virtute multa jactantur. Quae utique egregiis illis laudibus, quibus elata ſunt, prorſus indigna eſſe, experientia ſatis conſtat. Quorum vires quoniam Magnus Boerhaavius tam eleganter, tamque breviter, in aphoriſmo 1147. commemoravit, ita haud abs re mihi viſus ſum totum eum aphoriſmum hic recitare. ‘ Hactenus vero nullius ea ‘ comperta fides, cui credi queat ſalus miſerrime ‘ periclitantis hominis, quum nullum ſit notum, cu‘ jus experimenta certa ; ſed vel ſpeculationi ortum ‘ debent, vel deſcriptis ex alio confiſum fuit : Nec ‘ Aeſchrionis apud Galenum et Oribaſium arcano de ‘ cancris combuſtis ; nec Scribonii Largi famigerata ‘ opiata ad rabiem Siculorum ; nec Peregrini conſi‘ lio de pelle hyaenae ; nec Aëtii, Ruſi, Poſſidonii, ‘ cinere cancrorum cum theriaca ; nec jactata Pal‘ mario medela ; vel nimis laudato Mayerno, Grew, ‘ et venatoribus, ſtanno cum mithridatio ; nec in in‘ ſomniis ſacris revelata radice cynorrhodonis, aliiſve ‘ in coelum elato lichene cinereo terreſtri, pimpi-

‘ nella,

'nella, jecore rabioſi canis exuſto, et ſimilibus, ex-
'ceptis.'

Hinc nullum certum remedium prophylacticum, dum vitali fruebatur aura Boerhaavius, innotuiſſe, apparet. Neque tamen, ut ex aphoriſmo 1146. colligi poteſt, egregius ille vir remedium efficax, aut, ut aiunt, ſpecificum, olim inventum iri deſperavit. Mentis fere ejuſdem eſt editor operis illuſtriſſimi * Senac.——'O nimium felix humanum genus, ſi ta-'lia adverſus alios morbos ſpecifica e ſinu ſuo protu-'liſſet natura! Manet forte nepotes haec felicitas.'

Quod dictum, nempe Boerhaavii, tempus tandem firmavit. Jam enim remedium efficaciſſimum praeparatum eſt, quod per triginta annorum ſpatium feliciſſimo et fauſtiſſimo eventu, per totas ſeptentrionales Angliae regiones, uſurpatum eſt. Hoc medicamentum, niſi omnia me fallunt, ex creta, bolo Armena, alumine, et enulae campanae pulvere, conſtat. Quae omnia, creta excepta, ad compoſitionem larvandam, et vulgus ſpecioſo medicamento fallendum, adjecta ſunt. Doſis et adminiſtratio ejus ſimpliciſſima, et haec ſunt: Quum primum homo morſu vel quovis modo venenum in ſuum ſyſtema recepit, quo citius, eo melius, miſturam ex,

Pulveris cretae, ℥ ſs.
Boli Armenae, ʒ iii.
Aluminis, gr. x.
Pulveris Enulae campanae, ʒ i.
Olei Aniſi, gut. vi.

omni mane ad ſextam vicem capiat, ex aquae cyatho, cui lactis recentis paululum admiſtum eſt. At, ſi

* Senac de recon. Feb. Intermit. tum Remit. nat. praef. p. 16.

ſi ventriculus totum haud ferat, partitis vicibus ſumatur. De operandi modo hujus medicamenti antea dictum eſt; et, ſi qua noſtrae conjecturae de natura veneni fides habenda ſit, ejus in virus actio facile concipietur.

Nonnulli ambigere poſſunt, ſi medicamentum tam ſimplex huic morbo profuturum ſit; at experientia ſummorum medicorum facile princeps, id frequentiſſime rabiem caninam praeveniſſe, docuit. Ipſemet hoc medicamentum haud ſemel adminiſtratum vidi, proſpero ſucceſſu; et ex mille caſibus, quibus idoneo tempore doſique datum fuit, exempla perpauca ſunt, quibus aegrorum ſpes fefellit. Limites hujuſce diſſertationis omnium exemplorum, quibus hoc medicamentum utiliter adminiſtratum eſt, haud mihi memorandi copiam praebent; eoque unum, quod pro crucis argumento ſit, ſolum in medium proferam.

Menſe Septembris, anno 1773, juvenis quidam, nomine Joſephus Stoney, amicus meus, et medicinae cultor ſtudioſus, viginti ſex canibus venaticis, tertio quoque die, ad tres vices, bolum ex hujus pulveris drachmis tribus compoſitum adminiſtravit. Illorum canum ſex vulneribus ſanguinem fundentibus, ex morſu rabidi canis affecti, et duo crudeliter dilaniati ſunt. Poſtquam hos omnes momorderat, et multis aliis injurias intulerat, adfectus canis in cuſtodiam traditus, ſequenti die, inter horrida rabiei caninae ſymptomata animam expiravit. Sed morſi ab eo, et ſic, ut dictum eſt, curati ad hunc uſque diem omnino rabiei immunes extiterunt. Sed, heu! in rebus humanis nihil certum, nihil ſtabile eſt!

Menſe

Menſe Maii, anno 1774, duae infelices foeminae, a rabida fele morſae ſunt; ambo remedium, a viro nomine Hill praeparatum, ſtatim ſumpſerunt. Vulnera earum cito cicatrice obducta ſunt, et per quatuor menſes omnia bene ſeſe habuerunt. Verum, ſub finem menſis Novembris, altera mulier rabie implicita eſt, et triduo diem obiit ſupremum; altera, quamvis diu animi diſcrutiata, tamen nunc in tuto quieſcit *.

Menſe Februarii 1774, Felis rabida virum, annos quadraginta natum, mulieremque dentibus affecit. Utrique hoc medicamentum ſumma cura adminiſtratum eſt. E quibus vir decimo ſexto die Junii, hydrophobia correptus, brevi animum efflavit. Mulier autem vita incolumi fruitur, et, ut ſpero, diu fruetur †.

Quod, ſi apud aliquos fortaſſe, ob haec duo infauſta exempla, huic medicamento levior fides habeatur, tamen ii, eos caſus infelices ſi cum multis felicibus conferre voluerint, ad incognita et fortuita rerum referent, et medicamentum celebre non temere e foro medico ejiciendum, quia ſemel biſve parum ſucceſſerit, judicabunt.

Vinum non ſemper ebrietatem, nec opium ſomnum, nec tartarus emeticus vomitum, nec radix jalapii catharſin, nec mercurius ſalivationem, nec denique arſenicum lethale mortem, hominibus inferunt.

An cortici Peruviano intermittentes, mercurio lues venerea, ſulphuri pſora, ſemper cedere inveniuntur? Et quis tamen haecce remedia, in his morbis depellendis,

* Med. Comment. Edin. vol. 3 p. 332.

† London. Med. Obſer. et Inq. vol. v. art. 19. p. 195.

depellendis, maximi eſſe momenti inficias ibit? An penitus rejicienda ſunt, quae ſemel vel iterum vana evaſere? Minime certe. Nec medicamentum, de quo nunc agitur, rejiciendum eſt, quia virtute, nunquam ſpem medici fruſtra habente, haud praeditum eſt. Cur in eo virtutes, quas nunquam in ullo alio experti ſumus, quaeramus? Nec ideo tamen negandum eſt, ſaepe, ubi morbus nunquam, licet neque hoc neque aliud quodvis medicamentum datum eſſet, incaſurus erat, illud datum eſſe; quia multi, qui vel leviſſime ſe viro contaminatos extimeſcunt, ad remedii uſum decurrunt, eoque curis et anxiis ſolicitudinibus penitus liberantur.

Ex hoc hujus medicamenti effectu illud ab Aeſchrione inventum praeparatumque, quod ab ipſo Galeno multis laudibus elatum, totum ex cancris uſtis conſtabat, ad horrido huic morbo occurrendum magno fuiſſe uſui, colligi poteſt. Nam id ſalem alkalinum et terram abſorbentem contineret, quamvis non tanta ſemper copia abundans, quanta veneno eſſet ſubigendo, neceſſe eſt.

Haec habet de eo Galenus: 'At fluviatilium cancrorum cinis, quanquam ſimiliter praedictis exſiccatorius eſt, ſubſtantiae tamen proprietate mirabilis eſt ejus in iis, qui a rabiente cane ſunt morſi, effectus, iſque, tum ſolus, tum cum gentiana et thure, multo praeſtantior. Thuris ſane partem eſſe unam oportet, quinque autem gentianae, porro cancrorum decem. Et raro equidem aliter, illis uſtis nos ſumus uſi; caeterum, ad eum modum plerumque, quo Aeſchrion empiricus ille medicamentorum peritiſſimus ſenex, concivis ac praecep-

'tor

'tor meus. Patella erat aeris rubri in quam impoſitos cancros viventes hactenus uſſit, ut in cinerem redacti facile ad laevorem redigi poſſent. Hic Aeſchrion paratum ſemper in aedibus hoc habebat medicamentum tempore aeſtivo, urens eos poſt ortum canis, quando Sol in Leonem tranſiſſet, non niſi Luna decima octava. Porro bibendum hoc medicamentum iis, qui a cane rabido fuiſſent morſi, praebebat quotidie, diebus quadraginta menſura cochlearii magni, aquae inſperſum. At ſi non protinus ab initio, verum aliquot poſt dies curam cepiſſet demorſi, tunc quotidie duo cochlearia aquae inſpergebat. Ad ipſum vero vulnus emplaſticum applicabat medicamentum, quod ex pice brutia et opopanace acetoque conficitur, habens picis libram unam, unum aceti acerrimi ſextarium Italicum, opopanacis vero uncias tres. Haec, tametſi a praeſenti inſtituto eſſent aliena, ſcribenda tamen cenſui, quia magnopere medicamento huic ipſe confiderem, nimirum, cum nullus unquam eorum, qui illo fuerint uſi, ſit mortuus *.'

Illuſtriſſimus etiam Meadeus hoc medicamentum laudavit, et haud immerito celebratum eſſe, teſtatus eſt. Qui tamen aliud huic prorſus diverſum, quod, ni fallor, nullas aut certe minimas meretur laudes, inculcavit; et de quo ipſe ſic loquitur. 'I have often wiſhed, that I knew ſo certain a remedy in any other diſeaſe †.' Erat id pulvis lichenis cinerei terreſtris et piperis. Quod ſummopere ab illo

H laudatum,

* Galeni de Simp. Med. Fac. lib. 11. No. 34. p. 310. 311. tom. 13.

† Mead new edit. pub. at Edin. 1775, p. 64.

laudatum, et ab aliis celebratum, nihili nunc aeſtimatur. Quidam mercurium ſedulo injuria laudaverunt. Multa enim * exempla praeſto nobis ſunt, quibus nihil profuit. In diſſertationibus medicinalibus Edinburgi editis, juvenis in ea academia rei medicae operam dans, et gonorrhoea laborans, memoratur, qui a rabido cane morſus, rabie, quamvis mercurius ei per totum tempus diligenter adhibitus eſſet, fato tamen functus eſt †. Quaedam tamen exempla Sauvageſio ‡ aliiſque memorata ſunt, quibus ille videtur mercurium non ſemper fruſtra adhibuiſſe. Quo rectius ii faciunt, qui unguentum mercurii vulneribus admovent.

Hactenus de prophylactice, jamque ad alteram conſilii partem progrediendum eſt.

Si remedia jam memorata non in auxilium vocata, vel minus mature adhibita, ſunt, tum morbo ipſi occurrere conandum eſt, ubi primum imminentis ejus ſymptomata vel leviſſima ſe manifeſtant. Medicum omnia obnixe conari, imo remedia et methodum adhibere, quae pleriſque crudelia videantur, oportet; nam, etſi ſpes futurae ſalutis fere inanes ſint; tamen miſerrimum aegrum prorſus fato relinquere multo magis crudele erit; et, quamvis perpauca tantum exempla ſunt aegrorum, qui hoc morbo laborantes ex orci faucibus evaſere, minime tamen deſperandum eſt; ſed tentanda potius incerta remedia, quorum virtus efficax parum nobis comperta ſit, licet ea humanitati et benevolentiae minus conſentanea videantur.

'Qua

* Med. Com. Edin. vol. 3. p. 290. London Med. Obſerv. et Inq. vol. 5. appendix, p. 2. et vol. 3d. p. 356.

† Med. Eſſ. Edin. vol. 6. art. 51. p. 97.

‡ Sauvag. Noſol. Meth. vol. 2. p. 234.

'Quapropter, in adeundis periculis, conſuetudo 'imitanda medicorum eſt, qui leviter aegrotantes le-'niter curant, gravioribus autem morbis periculoſas 'curationes et ancipites adhibere coguntur *.'

Quae cum ita ſint, medendi conſilium eſſe debet, Spaſmis et convulſionibus, quae evidentiſſime morbum conſtituunt, occurrere.

Hoc conſilium ad morbum tollendum minime valere, objici mihi poteſt; quamdiu enim venenum, quod morbi origo eſt, immutatum in ſyſtemate manſerit, tamdiu etiam morbum, niſi mors ejus impetum praeverterit, permanſurum. Neque id refellere conabor. Verum enim vero, cum nulla remedia, aut ad veneni vires deſtruendas, aut debellandas, poſtquam totum genus nervoſum tam vehementer ab eo correptum ſit, adhiberi poſſe pateat; ideo ſymptomata removere, nulla cauſae ratione habita, medici ſolum refert. Neque novi aut inſoliti quicquam haec curandi ratio habet. Contra, eadem eſt, quae pleriſque morbis contagioſis ſaluti eſſe, comperta eſt. Ita in peſte, typho, variolis, morbillis, ad ſymptomata removenda, non ad contagium, quod omnibus his anſam praebuit, tollendum, medendi conſilia diriguntur. Ad hoc conſilium abſolvendum, varia remedia in medium proferuntur; ſed, quoniam multo magis ad medicinam ornandam, et morbos tute curandos conducat, paucorum potentium, quam multorum remediorum inefficacium, virtutes ſcire; itaque de his ſolum dicemus, quae experientia, quamvis parvum, aliquid auxilii ferre probavit.

Detractio

* Cicero de officiis, lib. i cap. 24.

Detractio ſanguinis magni momenti, et non parca ſed libera manu inſtituenda, eſt. Sub primum morbi inſultum, ex aegro recumbente, ſanguis ad deliquium animi, vel ſaltem ad uncias quindecim, detrahendus eſt.

Enemata emollientia et laxantia crebro injicienda ſunt, ſubinde potui aliquid gratum dandum; et tertia vel quarta quaque hora, larga cujuſlibet antiſpaſmodici doſis, quale opium ſeu moſchus eſt, ſumenda. Hujus ſemidrachma quarta quaque hora conveniet.

Poſt duodecim horas, ſanguis iterum ad uncias decem, vel ſecundum pulſus rationem, mittendus.

Si hydrophobia vel humorum faſtidium urgeant, limoniorum, aurantiorum, aut tamarindorum pulpa ſugenda eſt. Clyſmata repetantur; quae ex magna parte in corpus abſorberi, et quodammodo humiditatis vicem, quae calore et magna corporis actione diſſipatur, ſupplere poſſunt.

Opium, quod maxime viribus antiſpaſmodicis pollet, in hoc morbo utendum eſt largis doſibus, et vel ore dandum, vel in alvum immitendum eſt.

Ex egregiis mercurii in tetano et opiſthotono curando, effectibus eundem etiam hydrophobiae profuturum credibile eſt; dummodo, quantum ad ſalivationem inducendam ſatis ſit, adhibeatur. An ullae mercurii praeparationes aliis antiponendae ſint, non pro certo dixerim; niſi ut turpethum minerale omnes hujus medicamenti formulas virtutibus aequare credam. Sed quaecunque medicamenta uſurpentur, ſanguinis detractio minime negligenda eſt, quae principem inter remedia locum, in his praecipue aegris

gris qui morbo liberati ſunt, videtur obtinuiſſe *. Quo in caſu ſanguinis miſſionem minime parca manu fieri debere, alias ad uncias centum et viginti; alias autem ad centum et triginta, paucis diebus factam, eſſe, obſervatum eſt.

Aliud eſt medicamentum celebre antiſpaſmodicum, quo, ut mihi videtur, nemo ad rabiem depellendam unquam uſus eſt; nempe, liquor aetherius vitriolicus, ſali cauſtico alkalino rectificatus. Qui liquor, odori gratiſſimus, et in morbis convulſivis efficaciſſimus, multum in rabie canina curanda certe promittit. Eundem ſaepe hyſteriae et epilepſiae inſultibus occurriſſe, neminem in morborum curationibus verſatum latet. Unde eum rabiei profuturum, ſaltem non nociturum, in primis veriſimile eſt. Quum autem nullum aliud remedium, quod ad hunc morbum tollendum valet, in promptu eſt, non abs re erit illius periculum facere. Aeger igitur pro re nata guttas hujuſce liquoris triginta vel quadraginta ex aquae cyatho, ſi ea demitti poterit, vel fruſto panis affuſas, capiat. Eodemque panni lanei madidi faucibus externis applicentur.

David Campbell, amicus et eruditus condiſcipulus meus, et lauream mecum accepturus, in ſua egregia de muſices effectu diſſertatione inaugurali, haec habet: ‘ Hoffmannus, Baglivi, Albinus, aliique, de ‘ muſices effectu ſalutari, morſibus quorundam ‘ animalium venenoſis agentes, abunde diſſeruerunt. ‘ Fortaſſe uſus ejus cum fructu in hydrophobia eſſet. ‘ Et quid noceret tentare ?’

Si

* Med. Eſſ. Edin. vol. i. p. 227. Acad. des Sciences l'an 1699, hiſt. p. 58. Boerh. aph. 1144.

Si morbus omnibus his medicamentis cedere recuſaverit, et, ſi mercurius non adhibitus ſit, aegrum in balneum deſcendere oportet.

'Sed unicum tamen remedium eſt,' ut ait ille celeberrimus medicus Celſus, 'nec opinantem in piſcinam, non ante ei proviſam, projicere, et, ſi natandi ſcientiam non habet, modo merſum bibere pati, modo attollere; ſi habet, interdum deprimere, ut invitus quoque aqua ſatietur; ſic enim ſimul et ſitis, et aquae metus tollitur *.' Magnus Boerhaavius etiam frigidam lavationem collaudavit, et aegrum nec opinantem in aquam cum tumultu projiciendum curavit, ſcilicet, ex animi horrore, qui inde ortus eſt, optimos effectus ſperans. Et, quamvis temerarium tale remedium videri poſſit, tamen ab auctoribus exempla memoriae prodita ſunt, hominum, qui in aqua ſubmerſi et ita ex faucibus orci erepti ſint †. In quibuſdam caſibus, aegrum in aquam projicere, et ibi per aliquot temporis puncta eum continere, non inutile erit. Et, ſi ſuffocetur, utendum eſt remediis, quibus homines ſubmerſi ad ſanitatem revocantur ‡. Si minus frigida lavatione uti velit, aegri caput aqua frigida perfundatur oportet. Quod remedium, quamvis nunquam ſanitatem reſtituat, tamen aliquando difficultatem deglutiendi tollit, et caetera ſymptomata aliquandiu mitiora reddit §. Sed ſanguinis miſſio, ut antea dictum eſt, inter omnia maxime eminet, et ejus

* Celſus de Medicina, lib. 5. cap. 27.

† Van Helmont, Demen. idea, p. 286. Van Swieten, tom. 3. Comment. in Aph. Boerh. 1144. p. 576.

‡ Cullen's Letter to Lord Cathcart, Preſident of the Board of Police in Scotland, concerning the recovery of perſons drowned, &c.

§ Van Swiet. tom. 3. ibid.

ejus uſu quidam penitus convaluerunt. Sed hic tam optandus, tamque fauſtus, vix ſemel in centum aegris occurrit eventus. Illuſtriſſimo Joanne Rutherford in hac academia praxis medicae Profeſſore et praelectiones clinicas tradente, aeger in noſocomion regium admiſſus eſt, qui a rabido cane morſus erat. Et, quamvis juſſu medici Dundas ſtatim aliquot doſes moſchi et cinnabaris, et poſtea medicamentum a Meadeo celebratum, adſumpſerit; et inſuper, in aquam frigidam vicies deſcenderit, et locus denique, cui venenum admotum erat, ſcarificationibus pertuſus, et unguento mercuriali quotidie inunctus ſit, tamen rabidus evaſit. Joannes Rutherford eum ſumma cura et diligentia tractavit, ſanguinem ad uncias centum miſit, antiphlogiſticum regimen ſedulo obſervavit, ſed fruſtra; nam tertio vel quarto die, a morbi primo inſultu, expiravit. Symptomata autem leviora erant, quam plerumque accidit, ubi aeger nullum auxilium ſibi adſcivit. Haec de morbi curandi methodo ſatis ſint.

CAPUT XIII.

De quibuſdam experimentis in remedium apud virum Hill venale inſtitutis.

Ut omnes de compoſitione hujus medicamenti, antea laudati, certiores fiant, experimenta quae ad naturam ejus inveſtigandam inſtitui, enarrabo.

EXPERIMENTUM I.

Granis nonaginta remedii a Domino Hill praeparati unam aquae colatae unciam affudi. Effervefcentia, ſed leviſſima, ſecuta eſt. Mixturae acidi nitri paululum paulatim addidi. Acidum effervefcentiam haud parvam edidit; qua peracta, tota miſtura turbida per chartam bibulam colata eſt.

Prima, in hoc experimento, effervefcentia ex decompoſitione aluminis pauluIi orta eſt. Quantum autem aluminis huic remedio inſit, difficile exploratu eſt, ſed certe parce ineſt.

EXPER. II.

Liquori colato, qui pellucidus et ſuſci coloris erat, paulatim ſalis tartari ſolutionem affudi, quae copioſe materiam ſubalbidam dejecit; poſtea, quantum ſatis erat alkali ad totam materiem dejiciendam, inſtillatum eſt. Dein per chartam colatum, et optime aqua ablutum eſt. Materies praecipitata bene ſiccata, granorum viginti ſex, reliquum pulveris acido indiſſolutum et ſiccatum granorum triginta ſex, pondere, fuit.

EXPER. III.

Granis viginti inodorae et inſipidae materiae praecipitatae, aquae miſtis, guttatim, quantum ſatis acidi vitriolici erat, adjectum eſt: Quod effervefcentiam excitavit, et aëris fixi magnam copiam emiſit. Miſtura turbida evaſit; ſed brevi album ſedimentum depoſuit, quod pulveris magnitudinem, priuſquam acidum ei adjectum eſt, aequavit.

EXPER.

EXPER. IV.

Granis decem ejuſdem pulveris acidum nitri affudi, quod, effervefcentia excitata, pulverem penitus diſſolvit.

EXPER. V.

Pulverem, qui, in experimento primo, acido haud diſſolutus eſt, in aqua diffudi. Quo facto, pars ejus maxima fundum vaſis petit, aliqua autem in aqua ſuſpenſa remanſit; quam ſtatim in alterum vas affudi; iterumque atque iterum idem feci. Particulae leviores ſiccatae, materiei vegetabilis ſpeciem prae ſe ferebant, et ſaporem Enulae Campanae referebant. Particulae autem graviores omnibus boli Armenae qualitatibus praeditae erant.

Haec experimenta eodem fere eventu inſtituit vir praeclarus, Praeceptor noſter Joſephus Black, chemiae omnium peritiſſimus.

Licet his experimentis et aliis ſupra relatis rebus, unicuique paulo prudentiori, remedii ingenui viri Hill partem efficacem detectam eſſe, pateat; non ideo tamen ignarum et ſuperſtitioſum vulgus, quod omnis gentis maxima facile pars eſt, diroque huic et horrendo malo, ob ſuam vitae ſortem, prae reliquis objicitur, hoc teſtanti ſimul et confirmanti fidem mihi, ac ne juranti quidem habebit. Ad quam ei faciendam indicia vel maxime luculenta et certa fides ſaepe non ſufficiunt. Ob quam cauſam, quo certius dubii confirmentur, timidi et ſoliciti erigantur, turbaeque triſtes et formidandae, infandam hanc peſtem ſemper

fere comitantes, quas natura territa horrore gelido refugit, prohibeantur, animus humanus ac, tanquam ſuis, alienis aerumnis tactus, ad preces me deſcendere coegit, et ab ingenuo viro Hill ſuppliciter petere, ut ſuum remedium paucis contentum, in univerſi generis humani commodum publici juris faciat. Certe facto adeo liberali, adeo laudando, dignum praemium, mens ſibi recti ſalutiſque hominibus datae conſcia, omnibus, quos reges conferunt, ſplendidior titulus foret.

Ita, quaecunque mihi nota ſunt de morbo, cujus natura, poſt operam meam ei explicando ſtudioſe poſitam, etiamnum tamen obſcura eſt et nodis ſolutu difficilibus impedita, expoſui: Vera et certa forſan haud mihi contigit mente comprehendere; at veritatem ſummo ſtudio indagavi; et ſimilia vero, ut ſperatur, aſſecutus ſum: 'Sequimur probabiliora; nec 'ultra quam id quod veriſimile occurrit progredi 'poſſumus, et refellere ſine pertinacia, et refelli ſine 'iracundia, parati ſumus †.'

Jamque valeas, celebratiſſima Edinburgi Academia, in perpetuum laus et nomen tuum maneat; voſque Profeſſores illuſtres ſemper honorandi ſemperque colendi valete, longa et felix ſit vita, juventutem orbis terrarum lenire dolores, et morborum furores compeſcere pergite docentes. Valete.

Ingrati animi eſſem, ſi virum mihi amiciſſimum, medicum ſimul inſtructiſſimum, Andrean Duncan ſilentio tranſirem: Eum ingenio et moribus et benignitate ſpectatum, nunquam ego obliviſcar.

† Cic. Diſput. Tuſculan. lib. 2.

FINIS.